#1 2021
Pris: 100 SEK

2020 in memoriam: ”Pandemins år”

Tidskrift om Indien, Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh, Nepal, Afghanistan, Bhutan och Maldiverna

Sydasien

Sydasien.se

Sydasien är en oberoende svensk tidskrift på nätet och i tryck som har fokus på samhälle, politik, kultur, historia och skeenden i nutid i regionen Sydasiens åtta länder. Tidskriften grundades 1977 och redaktionen arbetar ständigt med nya artiklar och reportage för att ge perspektiv, öppna för debatt och erbjuda kryddstark läsning och fördjupning.

Utgivare: Tidskriftsföreningen Sydasien
ISBN (boken): 978-91-519-8050-8
ISSN (tidskriften): 0282-0463
Redaktörer: Johan Mikaelsson och Henrik Schedin
Ansvarig utgivare: Johan Mikaelsson
Formgivning: Johan Mikaelsson
Omslagsbild: Mumbai, Indien, 7 maj 2020. Foto: Mattias Löw
Korrekturläsning: Svante Nilsson och Lars Eklund
Medverkande #1 2021: Se presentation sidan 142-143.
Tryck: Media-Tryck, Lund, februari 2021. **Sponsor av tryck:** SASNET
Tidskriftsstöd: Sydasien har mottagit produktionsstöd från Statens Kulturråd för verksamhetsåret 2021.
Tryckta utgåvor 2021: Fyra nummer, läs mer på Sydasien.se/medlem
Nättidningen: https://sydasien.se
Styrelsen: Redaktörerna Johan Mikaelsson och Henrik Schedin samt ledamöterna Parul Sharma, Troy Enekvist och Elina Kroksjö.
Facebook: facebook.com/sydasien
Instagram: instagram.com/sydasientidskrift
Kontakta redaktionen: redaktionen@sydasien.se
Prenumeration: info@sydasien.se
Postadress: Sydasien, Norra forsåkersgatan 37, 431 63 Mölndal

Annons

Sydasien

#1 2021

2020
in memoriam
”Pandemins år”

Kabul, Afghanistan, 8 maj 2020. Affärsmöjligheterna begränsades när pandemin slog till. Foto: **Fatimah Hosaini**

Karachi, Pakistan, 1 juli 2020. Konstnären Amin Gulge låter färga sitt hår i en salong som en del i ett konstprojekt. Foto: **Zofeen T. Ebrahim**

Innehåll

Förord och introduktion **6**
Redaktionen

Vändningen på året som började så lovande i Nepal **14**
Sydasien · Henrik Schedin

Tid att ödmjukt reflektera över det virusfyllda år som gått **18**
Sverige, världen · Johan Mikaelsson

Hundratals miljoner indier lämnades åt ett osäkert öde **28**
Indien · Parul Sharma

Dubbla globala kriser slår mot hårt prövade bangladeshier **32**
Bangladesh · Troy Enekvist

Blottlagda brister efter fördärvet i Indien **40**
Mumbai, Indien · Reshma Mansuri Löw

Öborna börjar återhämta sig efter det overkliga 2020 **48**
Maldiverna · Lubna Hawwa

En öppning för nya livsformer och möjligheter mitt i pandemin **56**
Karachi, Pakistan · Zofeen T. Ebrahim

Det vanliga livet på paus – ersatt av ny kamp på två fronter **66**
Afghanistan · Sharif Safi

Politiserad yoga skulle rädda nationen från pandemin **72**
Indien · Jyothi Narasoji

Väl förberett bergsland slår världsrekord i coronakamp **78**
Bhutan · Alf Persson

Uppseglande politisk kris underlättar inte återhämtningen **86**
Nepal · Henrik Schedin

Effekterna av covid-19 har inte skonat en enda öbo **92**
Sri Lanka · Islander

Inte ens en pandemi stoppar flödet mellan kulturer **102**
Bangalore, Indien · Zac O'Yeah

Framtida fred eller fortsatt krig i vågskålarna för förhandlingar **118**
Afghanistan · Anders Fänge

Pandemin gav presidenten nytt tillfälle att militarisera **128**
Sri Lanka · Johan Mikaelsson

Staden som vaknade upp till en aldrig hörd tystnad **138**
Mumbai, Indien · Yashashvi Vachhani

Medverkande Sydasien #1 2021 **142**
Redaktionen

Mumbai, Indien, 12 juni 2020. Året utvecklades i en riktning som ingen hade kunnat förvänta sig. Foto: **Mattias Löw**

Colombo, Sri Lanka, 20 april 2020. Desinfektionsmedel kan döda virus.
Foto: **An Islander**

Förord

Pandemin från dess början till början på dess slut

Nyheten från Kina om ett nytt coronavirus kom på nyårsafton 2019 och detta virus satte sedan som vi alla är medvetna om en sorglig prägel på hela 2020. Under året svepte en första virusvåg över världen, följd av en vågdal och sedan en andra våg. Genom ett rekordsnabbt arbete för att utveckla vaccin kan vi skönja ett slut på pandemin, även om viruset kommer att finnas kvar lång tid. Vi kan konstatera att det vanliga livet har tagit en paus och att allt inte blir sig likt. Pandemin kan bli en vattendelare för mänskligheten. En kris ger möjlighet till utveckling och det verkligt viktiga framträder plötsligt tydligare än någonsin.

Genom texterna i Sydasiens årsbok vill vi spegla hur länderna i regionen hanterat den dubbla globala krisen 2020, som slagit mot folkhälsa och ekonomi. Tillsammans har vi skribenter försökt att överskådligt beskriva vad som hänt i de åtta länderna. I en av texterna har vi vänt strålkastaren mot vårt hemland. Hur har krisen hanterats i Sverige? Som världsmedborgare finns ingen anledning att varken svartel eller skönmåla något land. Ministrar, diplomater och andra som företräder ett land vill oftast att landet ska framstå i så god dager som möjligt. Vi har olika roller.

Sanning är ett begrepp som aktualiserats i samband med och kanske framför allt efter det amerikanska presidentvalet i november 2020. Visst kan sanningen göra oss fria. Sökandet börjar med viljan att se.

Johan Mikaelsson, redaktör och ansvarig utgivare
Henrik Schedin, redaktör

Katmandu, 24 april, Nepal Plötsligt var de vanligen hårt trafikerade gatorna tomma, så när som på några poliser. Foto: **Corey O'Hara /Shutterstock**

Thimphu, Bhutan, 15 augusti 2020. De hemlösa hundarna stod plötsligt utan mat, vilket regeringen fick se till att lösa. Foto: **Thehutanese.bt**

Dhaka, Bangladesh, 7 april 2020. Många hade ingen annanstans än gatorna i Dhaka att sova på. Foto: **Mohammad Rakibul Hasan /IPS**

Malé, Maldiverna, 23 januari 2021. Extraordinära kontroller av mc-förare i Maldivernas huvudstad Malé. Foto: **Lubna Hawwa**

Noterat

Nepalesiska sherpas intog ”svåraste toppen”

Foto: Wikimedia Commons CC 3.0

Nepalesiska bergsbestigare har tagit sig till toppen av K2. Den 16 januari 2021 nådde en tiomannagrupp världens näst högsta topp (8 611 meter) – de första att lyckas under vinterhalvåret. Flera tillhör den etniska gruppen sherpa, kända för att vara skickliga bergsbestigare. K2, på gränsen mellan Kina och Pakistan, anses vara världens mest tekniskt utmanande berg att bestiga.

Sydasien. De åtta länderna i regionen. Karta: **Mapsofworld.com**

Sydasien.se

New Delhi, Indien, februari 2020. Året inleddes med protester mot nya medborgarskapslagar. Foto: **Bharat Meraki /Shutterstock**

Afghanistan-Iran, mars 2020. Dramatik vid gränsen 1: Flyktingström. Illustration: **Shutterstock**

Indien-Kina, februari 2020. Dramatik vid gränsen 2: Slagsmål vid gränsen mellan Indien och Kina i början av året. Foto: **PTI**

Washington, USA, 20 november 2020. Valsegern för Joe Biden/Kamala Harris gav eko i Tamil Nadu. Illustration: **Shutterstock**

Transcendentala indiska fioler

Samlingsskivan *How the River Ganges Flows* rymmer inspelningar av indisk fiolmusik från 1930-tal till 1950-tal, främst från södra Indiens karnatiska musiktradition. Skivan får recensenten Anders Olofsson att lämna tid och rum.

Pakistansk *Stolthet och fördom*

I romanen *Unmarriagable* har Soniah Kamal har återberättat Jane Austens *Stolthet och fördom* i en modern, pakistansk inramning. Det är en postkolonial reaktion på det brittiska imperiets kanon, skriver Henrik Schedin i en intervju med författaren.

Jämför kastsystem med rasism i USA

Pulitzerbelönta Isabell Wilkerson jämför i *Caste, the Lies that Divide Us* rasförtrycket i USA med Indiens kastsystem. Hon kallar vita för högkastiga och svarta för lågkastiga. Jämförelsen med Indiens daliter är slående. Förtryck är universellt.

Statistik och fakta

New Delhi, Indien, 20 juni 2020. Anhöriga iklädda skyddsdräkter tar ett sista farväl av en avliden anhörig. Foto: **Exposure Visuals /Shutterstock**

Resenär med skyddsutrustning på Bandaranaike International Airport (BIA) i Sri Lanka i mars 2020. Foto: **Anna-Karin Gustafsson**

FAKTA Coronasmittan i Sydasien

Land	Bekräftade fall	Dödsfall
Indien	10 757 610	154 392
Pakistan	544 813	11 657
Bangladesh	535 139	8 127
Nepal	270 959	2 029
Afghanistan	55 059	2 404
Maldiverna	15 842	52
Sri Lanka	64 157	316
Bhutan	859	1
Sydasien	12 244 443	178 978
Världen	102 339 513	2 217 005
Sverige	566 957	11 591

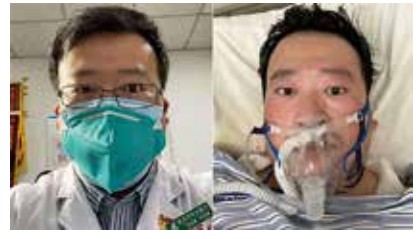
Källa: WHO (covid19.who.int, 2021-01-31)
Illustration: Coronaviruset. **CDC /Unsplash**

Sydasien.se 12 mars 2020. Illustration: **WHO**

FAKTA Coronaviruset SARS-CoV-2

Det nya coronaviruset, SARS-CoV-2 (Severe Acute Respiratory Syndrom Corona Virus 2) angriper andningsvägar och lungor och orsakar sjukdomen covid-19. Symptomen är ofta feber, hosta och trötthet. Sjukdomen klassas som samhällsfarlig. (WHO/FHM/Wikipedia)

Wuhan, Kina, januari-februari 2020. Doktor Li Wenliang, varnade för viruset och dog sedan i covid-19. Foto: **Privat /Al-Jazeera**

Pandemin slår hårt mot fattiga

Under pandemin har 200 miljoner människor hamnat i fattigdom skriver biståndsorganisationen Oxfam i en rapport inför World Economic Forum i Davos. Sydasien är en av de regioner som drabbats värst och än fler människor lever nu under fattigdomsgränsen (1,90 US dollar per dag). Två tredjedelar av alla som nyligen hamnat i fattigdom lever i Sydasien och Sydostasien. Rapporten visar att klyftorna växer. De 1 000 rikaste i världen var i september 2020 tillbaka på samma ekonomiska nivå som innan pandemin. Nu återstår att se vad världssamfundets reaktion blir.

Paro, Bhutan, 20 januari 2021. Vid en reningsceremoni mottogs 150 000 vaccindoser Covishield, skänkta av Indien. Landets premiärminister, läkaren Lotay Tshering, förklarar att vaccinering sätts igång i mitten av mars då landet ska ha 1,2 miljoner doser vilket ska räcka till två doser för alla. Foto: **Namgay Wangchuk /BBS.bt**

Vändningen på året som började så lovande i Nepal

text **Henrik Schedin**

Jag hade i början av 2020 ynnesten att ännu en gång få besöka Nepal, men återvände till Sverige i början av mars, som tur var någon vecka innan pandemin utropades. Under mitt månadslånga besök i Nepal upplevde jag en gryende oro för ett virus som verkade skoningslöst. När jag reste dit hade jag läst om viruset som härjade i Kina, men kunde då inte förstå hur illa det skulle bli. Norra Italien blev hårt drabbat, men jag hade fullt upp med lokala nyheter för att till fullo ta in farsoten som spred sig över Europa. Nepaleserna oroade sig över avsaknaden av de kinesiska turisterna, och en grupp nepalesiska studenter evakuerades från kinesiska Wuhan och sattes i karantän.

Sista veckan började det ryktas om att internationella flygningar skulle stoppas. Min oro började växa. Jag tycker mycket om Nepal, men jag ville trots allt hem till min sambo. Väl på svensk mark har jag följt utvecklingen och

Katmandu, 10 februari 2020. En tempo tar sig fram i Nepals huvudstad.
Foto: **Henrik Schedin**

hört om den fara, oro och leda som växte sig starkare runt om i världen.

Vi fick möta den tysta mördaren som fick namnet covid-19. Vi skulle skydda oss mot något som inte syntes, genom att hålla avstånd och tvätta händerna.

De flesta länderna i Sydasien, och flera andra delar av världen, stängdes ned. I de tätbefolkade länderna i Sydasien verkade det omöjligt att hålla avstånd, och en majoritet av befolkningen i regionen har inte en säker tillgång till rent vatten.

I Sverige har det pratats om att hålla två meters avstånd. Jag har suttit i *tempos*, Nepals i motsvarighet till tuk-tuks, som är kortare än två meter tillsammans med åtta till tio passagerare. Man är sällan ensam i Nepal, och nepaleser pratar om ensamhet som det värsta som finns.

Jag har svårt att se ett nedstängt Nepal utan myllrande

gator och stora samlingar vid grannskapets *chowk* eller testånd. Av egoistiska skäl är jag givetvis glad att jag fick uppleva pandemin i ett land med mildare restriktioner. Inte bara för att jag slapp bli instängd i mitt eget hem, utan också för att jag slapp uppleva ett spöklikt och folktomt Katmandu. Jag har sett bilder och jag känner inte igen mig.

Ett Nepal och Katmandu utan folkmassor känns inte rätt. Snarare är det gemenskap och vänskap jag förknippar med Nepal, och resten av regionen. Jag har läst i en känd guidebok något i stil med att ”du reser till Nepal för bergens skull, du återvänder på grund av människorna”. Det är bland det mest mänskliga att söka gemenskap, och när både gemenskap och närhet nu har blivit farligt längtar vi.

Vi människor behöver varandra och därför har vi byggt städer och samhällen. Vi behöver varandra för att utbyta tjänster och kunskap, men också för att känna närhet, gemenskap och driv.

Gemenskapen, samlingarna och utbytet är också det som demokratin bygger på. Demonstrationer och diskussioner är kanske sinnebilden av vad demokrati handlar om, att öppet få uttrycka sin åsikt och påverka makthavare och beslut. Och vad passar inte bättre än en hederlig, god demonstration gata upp och gata ner.

För ett år sedan, i början av 2020, pågick demonstrationer och protesttåg i hela Indien. Landets medborgarrättslagar skrevs om vilket nu drabbade den muslimska minoriteten hårt. Demonstrationer och motdemonstrationer arrangerades. Demokratin levde, trots att protesterna uppstod på grund av att de i mina ögon högst odemokratiska lagarna skrevs. Folk reagerade och var demokratiska varelser. Även detta tog stopp på grund av det elaka viruset.

Pandemin har däremot inte lamslagit regionen helt. Protester har blossat upp på sina håll. I Nepal protesterade ungdomar i somras mot hur myndigheter hanterade coronakrisen, och i Indien pågår för tillfället demonstrationer mot ett lagförslag som drabbar småbönder. Så även om miljoner människor dör runt om i världen har inte demokratin eller viljan att uttrycka sin åsikt dött.

Det talas om hur samhället kommer vara annorlunda i post-corona-tider. Hur arbetslivet kommer att digitaliseras ytterligare, hur vi måste förbereda vården bättre, och hur den globala ekonomin kommer att vara sargad. I Sydasien har samhällsklyftorna redan grävts ännu lite djupare under året, och på sina håll har nödvändig samhällsutveckling fått ta några steg tillbaka.

Regionen har varit med om mycket elände och dess invånare har en förmåga att kämpa på ändå. Kanske på grund av den starka gemenskapen och samhörigheten?

Om pandemin kommer få ett slut under 2021 tänker jag inte spekulera i, det ligger långt bortom min expertis. Vissa dagar vågar jag hoppas på det, andra gör jag inte det. Visst måste vi tänka om. Men jag tror inte det kommer stoppa oss från att mötas. Vårt behov av gemenskap och närhet kommer alltid finnas där. ✪

Tid att ödmjukt reflektera över det virusfyllda år som gått

text **Johan Mikaelsson**

Under 2020 kunde vi beskåda hur världens länder reagerade på ett plötsligt hot om en annalkande fara. Från såväl Kina som World Health Organisation (WHO) var budskapet i januari 2020 tydligt:

”Gör allt ni kan för att hindra smittan att komma in och spridas i era länder.”

Det stod tidigt klart att det vid den tidpunkten ”nya coronaviruset” var livsfarligt för äldre människor, men att det även kunde ta livet av fullt friska, yngre människor. Det fanns all anledning att vara försiktig.

I januari stegrades nyhetskurvan. Vi såg filmbilder från Kina, där det rekordsnabbt byggdes nya sjukhus för covid-19-patienter. Andra bilder visade hur dörrar till bostadshus i provinsen Wuhan svetsades igen.

Den 30 januari 2020 deklarerade WHO att spridningen av coronaviruset utgjorde en global folkhälsorisk (Public Health Emergency of International Concern, PHEIC).

Motala, Sverige, 16 augusti 2020. Frihet under eget ansvar och en magisk siffra och riktlinje som ska hålla oss friska. Foto: **Jeppe Gustafsson /Shutterstock**

För att kontrollera och minimera smittspridningen uppmanades världens länder att arbeta med testning, smittspårning och distansering. Enligt den vetenskapliga tidskriften *Nature* forskas det ett år senare kring varför så lite gjordes runtom i världen, trots WHO:s varningar.

Den kinesiske läkaren Li Wenliang och flera andra inom sjukvården hade enligt Al-Jazeera redan i december 2019 larmat myndigheterna om en ny sjukdom som var livsfarlig och mycket smittsam. 34-årige Wenliang avled i sjukdomen den 7 februari, efter att ha smittats sedan han behandlat covid-19-sjuka patienter. Kinesiska sociala medier fylldes av inlägg färgade av lika delar sorg och ilska från medborgare som var besvikna på statens respons.

I mitten av februari rapporterades om dödsfall i Iran, som har tätt utbyte med Kina. Vägen för viruset låg vidöppen. Någon vecka senare kom rapporter från regionen

Lombardiet i norra Italien om de första dödsfallen. Här skulle viruset snart slå skoningslöst.

Coronaviruset, med den vetenskapliga beteckningen SARS-CoV-2, fördes vidare från människa till människa. Till Sverige kom det från de tre nämnda länderna och sannolikt allra mest från hemvändande sportlovsresenärer.

WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus vädjade på dagliga presskonferenser allt mer desperat till världens regeringar att göra mer. De åtgärder som vidtogs var inte tillräckliga. Den 24 februari reagerade investerare i världen. Stockholmsbörsen tappade drygt fyra procent. Det var en första stormvarning.

Sveriges hantering av virushotet stack ut redan från början. Till skillnad från i våra grannländer fortsatte det mesta som vanligt. Folkhälsomyndigheten (FHM) ansåg det inte riskabelt att resa till Italien och åka skidor sista veckan i februari 2020. Det fanns heller ingen anledning att screena resenärer på flygplatsen eller sitta i karantän. Beskedet som gavs var att den som blev sjuk skulle hålla sig hemma och den som blev jättesjuk fick söka vård.

Danmark genomförde sin final på melodifestivalen utan publik den 7 mars 2020. Samma kväll arrangerade Sveriges Television final inför 27 000 åskådare på Friends Arena. Sverige hade redan då fem gånger fler bekräftade fall än Danmark. Någon omfattande testverksamhet var inte igång och mörkertalet var stort.

Den italienska läkaren Giacomo Graselli som ansvarde för ett antal sjukhus och vårdinrättningar i Lombardiet i norra Italien klargjorde i en intervju med brittiska Channel 4 den 10 mars att viruset är ”värre än en bomb”. Nya patienter, som läkarna sällan kunde rädda livet på, fortsatte hela tiden att strömma in. Behandlande läkare såg en tsunami av patienter och gav rådet till omvärlden att ”förbereda sig på det värsta”. Samtidigt hade även personal på de italienska sjukhusen börjat insjukna och dö.

Den 11 mars 2020 kom WHO:s historiska pandemibesked. Smittan fanns på alla kontinenter. Världen fick förhålla sig till en ny verklighet.

Den 12 mars inträffade det största börsraset i modern tid. I Stockholm föll börsen med drygt 11 procent. De fallande kurserna var ett illavarslande faktum, precis som de stigande smitto- och dödstalen. Dåliga och osäkra tider var att vänta. I Stockholm byggdes ett fältsjukhus snabbt upp i Älvsjö, för att kunna ta emot covidpatienter.

I våra nordiska grannländer beslutade regeringarna redan den 12 mars att stänga bland annat skolor. De styrde om för att begränsa människors rörlighet.

På dagliga presskonferenser konstaterade den svenske statsepidemiologen Anders Tegnell att vi ”måste skydda de äldre, äldre”. Ett trefaldigt mantra trummades in:

– Stanna hemma när du är sjuk, tvätta händerna med tvål och varmt vatten, nys och hosta i armvecket.

Detta var strategin och taktiken för att hålla Sverige friskt och inte överbelasta sjukvården. Samtidigt diskuterades, mer eller mindre öppet, tanken om att uppnå så kallad flockimmunitet. Om tillräckligt många människor har haft smittan och bildat antikroppar kan viruset snart dö ut, var tanken.

Statsminister Stefan Löfven manade i ett förinspelat tal till nationen den 22 mars att lyssna på myndigheterna och följa rekommendationerna. Han underströk allvaret, att sjukdomen skulle komma att kräva tusentals människoliv i landet. Sammankomster på över 500 personer förbjöds.

Regeringen styr landet genom regleringsbrev till flera hundra myndigheter. Statsepidemiologen klargjorde i dagligt rampljus att markarbetet sköts av regioner och kommuner. FHM är bara en rådgivande expertmyndighet. Landet är uppdelat i 21 regioner och 290 kommuner. Personal inom vård, hemtjänst och på äldreboenden gör grovjobbet.

I Sverige var det allas ansvar att stoppa smittan. Men var åtgärderna tillräckliga? Vem hade ansvar för att det inte fanns skyddsutrustning eller rutiner på plats? Staten har satsat miljarder på stridsflyg och annan avancerad utrustning som ska kunna stå emot invaderande styrkor. Men vår beredskap att försvara oss mot ett potentiellt och nu reellt hälsohot visade sig vara låg.

Merparten av länderna i Europa stängde ned, ofta i panik, medan vi i Sverige höll mer öppet. Vi skulle frivilligt följa myndigheternas rekommendationer. Vid gränserna till grannländerna väcktes nya frågor och spänningar.

I en debattartikel i Dagens Nyheter den 14 april gick 22 svenska forskare och specialistläkare samman och efterfrågade skärpningar. De fortsatte föra ut sina åsikter i intervjuer och sociala medier, men avfärdades av myndigheternas företrädare.

Samtidigt agerade den pensionerade statsepidemiologen Johan Giesecke stödtrupp på myndigheternas sida. I SVT:s Aktuellt framförde han att ”de flesta kommer inte ens att märka att de har haft viruset”. Senare blev det känt att han som konsult fakturerade FHM, även för sina tv-framträdanden.

Såväl ansvariga politiker som myndighetsföreträdare har på kritiska frågor svarat:

”Vi får vänta med att analysera pandemin till efteråt.”

Men oftast uteblev de kritiska frågorna. I ”Studio Ett” i Sveriges Radio den 1 april 2020 intervjuades journalisten Christian Stichler från den tyska tv-kanalen ARD som faktiskt ställde relevanta, kritiska frågor vid de dagliga presskonferenserna. Stichler tyckte att svenska journalister borde förhålla sig mer kritiskt till myndigheter och regering.

Bilder från platser runt världen under pandemiåret 2020 skiljer sig dramatiskt åt från det vi sett i Sverige. I USA som varit i fokus under och efter presidentvalet den 16 november 2020 bär många mask. Det har setts som ansvarsfullt och hänsynsfullt, en självklar handling för de flesta.

”Masken säger något om den som bär den, men ännu mer om den som inte bär den”, deklamerar CNN.

I de flesta länder har bärande av ansiktsmask blivit rutin. I Sverige kan frågan om ansiktsmask beskrivas som infekterad. Statsepidemiologen har inte tyckt att krav på ansiktsmask kan bromsa en eskalerande spridning av viruset.

Maskerna har sina avigsidor. Men i januari 2021 kunde ansiktsmasken plötsligt vara bra att ha, åtminstone i rusningstid i lokaltrafiken. Det föreföll som om en osynlig hand hade lagts på myndighetens beslutsfattande.

I Indien, Sri Lanka, Pakistan, Nepal, Afghanistan och Bangladesh har det från pandemins början ställts krav på mask. Maldiverna och Bhutan har haft få fall, men visst har vi under 2020 mest sett bilder därifrån på människor som bär mask.

Ansiktsmask har använts länge av personal i svensk sjukvård, bland annat vid kirurgiska ingrepp. Det minskar risken att patienter ska få bakterier eller virus i operationssår.

Hemmafixare har använt ansiktsmask för att hindra partiklar eller ångor från att komma in i andningsvägarna. I dessa tider måste en mask hålla hög standard för att

hindra att virus kommer ut i luften och söker sig in i andningsvägarna, fastnar och förökar sig i ännu en person.

Under året står det klart att bilden av Sverige förändrats internationellt. På Sydasiens redaktion har vi fått frågor från kontakter i länder runtom i Sydasien om vad som uppfattas som ”Sveriges ansvarslösa hållning”. Det har visserligen funnits en del missuppfattningar, men ofta har det bara varit att konstatera:

– Det här hade vårt land ha kunnat gjort bättre.

Samtidigt har vi inte varit instängda, vilket på många håll i världen har inneburit påfrestningar. Jo, på landets äldreboenden har många av de äldre isolerats och haft det tråkigt och lidit. Tyvärr kom smittan ändå in på många av landets boenden och det är här merparten av dödsfallen har inträffat.

Distansering, arbete hemifrån och begränsning av folksamlingar har bromsat smittan. Men när viruset väl kom in i landet så fick det fäste och spreds. Många av de tidigt smittade bar helt ovetande på smittan. De var symtomfria och har spridit viruset vidare. Då hjälpte inte rådet ”stanna hemma när du är sjuk”.

De som försvarar ”Sveriges strategi” lyfter fram att folkhälsa handlar om mer än att begränsa smittspridning. Italien, Spanien, Storbritannien, Frankrike och Belgien, där strikta nedstängningar införts, har haft högre dödstal per capita. Samtidigt har de psykiska påfrestningarna sannolikt varit än större.

Den som lever får se. Allt ska vetenskapligt summeras, studeras och analyseras. Sannolikt beskrivs Finland, Bhutan och Nya Zeeland då som framgångsexempel.

Den 8 januari 2021 röstades en tillfällig pandemilag igenom i Sveriges riksdag. Hade den kunnat komma tidigare? Borde staten inte haft en sådan i beredskap? Det var ju bara en tidsfråga innan en pandemi skulle komma.

Ebolautbrottet i Västafrika 2014–2016 var en varningsklocka. Den skrämmande virussjukdomen slog hårt i Guinea, Sierra Leone och Liberia. Dess bättre kunde en vidare spridning i världen hindras. Precis som med ebolaviruset anses fladdermöss ha burit på coronaviruset. Dessförinnan var det svininfluensan 2009.

Även om vaccinering nu har inletts behöver det dras många lärdomar inför framtiden. WHO pekar på forskning som varnar för att hittills okända virus i framtiden kommer att spridas i takt med ökande effekter av klimatförändringar och en eskalerande naturförstörelse.

Ytterst få nu levande människor minns spanska sjukan som under åren 1918–1920 avlöste första världskriget. Enligt uppskattningar som Wikipedia pekar på tog virussjukdomen mellan 50 och 100 miljoner liv. Närmare 500 miljoner smittades, vilket motsvarade ungefär en tredjedel av jordens dåvarande befolkning.

Viruset uppkom sannolikt i sjöfåglar och spreds snabbt vid första världskrigets slagfält. I det neutrala Spanien tog medierapporteringen fart och pandemin fick sitt namn. Hårdast slog sjukdomen bland unga vuxna. Immuniteten var låg. Viruset angrep lungorna och orsakade i många fall svåra, direkt dödliga skador inom fyra till elva dagar eller i efterföljande bakteriell lunginflammation.

I jämförelse med covid-19, som enligt Johns Hopkins universitet i USA har en dödlighet på 2–3 procent, var dödligheten i spanska sjukan 10–20 procent.

Forskare kunde 1998 analysera prover från en kvinna som avlidit i spanska sjukan och vars kropp hittats infru-

sen i den ryska permafrosten. Det konstaterades att det handlade om ett influensavirus typ A, närmare bestämt H1N1, vilket 2005 beskrevs i artiklar i de vetenskapliga tidskrifterna Nature och Science.

WHO pekade den 24 juni 2020 ut Sverige som ett av elva högrisländer för att få coronaviruset. Utpekandet tillbakavisades av statsepidemiologen, som ansåg att tolkningen av data var felaktig. WHO backade redan samma dag och klargjorde att smittspridningen inte ökade i Sverige. Men i november 2020 kom en andra virusvåg, som därefter har blivit väl så kraftig som den första.

Sveriges statschef Kung Karl XVI Gustaf konstaterade i en intervju i ”Året med kungafamiljen” som sändes i SVT den 21 december det uppenbara:

– Jag anser att vi har misslyckats. Vi har ett stort antal som har avlidit och det är fruktansvärt. Det är något som vi alla lider med, sa kungen bland annat.

Det blev käbbel om huruvida kungen fick säga så eller inte enligt regeringsformen i Konungariket Sverige, där kungens yttrandefrihet är begränsad. Men någon folkstorm blev det inte. Kanske för att han uttryckte tankar som de allra flesta kunde hålla med om.

När kungen själv tillsammans med Drottning Silvia ställde upp på bild när de tog en vaccinspruta kom ny kritik, nu för att kungaparet hade fått gå före i kön.

Det kan ses som en extrem tolkning av jantelagen. Ingen ska tro att hen är något. Kungen fyller 75 år i april och drottningen är fyllda 77 och kungaparet bor på ”särskilt boende”, ett begrepp på äldreboende som blev känt under 2020. Alla skämt åsido, det borde vara en självklarhet att landets statschef tidigt ges en spruta.

I USA tog den då tillträdande presidenten Joe Biden, 78, sin tilldelade vaccinspruta och visade därmed vägen för landets medborgare. Liknande bilder på nationers ledare runtom i världen har kablats ut för att understryka att vaccinet är säkert och biverkningarna få. Även statsministern, ynglingen Löfven, 63, bör kunna få en tidig spruta. Han har ju ändå en central roll i styret av ett land. Men framför allt är det givetvis vårdpersonal, äldre och riskgrupper som ska prioriteras.

I samband med att WHO-ledningen sammanträdde, uppkopplade från olika delar av världen näst sista veckan i januari 2021 konstaterade generaldirektör Adhanon att ”världen står inför en moralisk kollaps” när det gäller fördelningen av vaccin i världen.

Invånarna i de fattigaste länderna står sist i vaccinationskön. Vid organisationens världshälsomöte i maj 2021 kan bilden klarna. Har världens rika länder tagit till sig av kritiken och gjort bättring?

Solidaritet är ett fint gammalt ord, utan egentlig politisk innebörd. I grunden handlar det om en vilja att agera för rättvisa. Det borde vara en självklarhet att fördela vaccinet runt hela världen, solidariskt. ✪

Hundratals miljoner indier lämnades åt ett osäkert öde

text **Parul Sharma**

Stanna inne, tvätta händerna och sök vård om det behövs. Det var premiärminister Narendra Modis budskap till sina invånare när han den 24 mars 2020 meddelade att landet skulle stängas ner i 21 dagar. Han tog ingen hänsyn till samhällets mest utsatta – de hemlösa och de drygt 400 miljoner indier som arbetar i en informell ekonomi. I den gruppen ingår bland andra hushållsarbetare, dagavlönade fabriksanställda, chaufförer, rikshaförare och småbrukare. Dessa människor flyttar ofta mellan indiska delstater för att arbeta och deras arvode varierar från 138 till 449 indiska rupier per dag (19–60 SEK) enligt ILO, FN:s internationella arbetsorganisation.

Det är denna enormt panikslagna grupp som ingår i Indiens andra stora exodus sedan Indien delades upp i Indien och Pakistan år 1947. Gruppen rör sig genom Indien i bussar, tåg och till fots, samtidigt som den indiska polisen slår och trakasserar samma grupp eftersom de inte får

Indien, 29 maj 2020. En av alla de indier som inte hade något annat val än att ge sig ut till fots längs vägarna. Foto: **Manoej Paateel /Shutterstock**

vistas ute. Experter menar, enligt Times of India i mars 2020, att var tredje person som ingår i den här gruppen som befinner sig på resa i landet är bärare av viruset.

Modis budskap till nationen utgick som vanligt ifrån omständigheter som miljontals indier inte kan relatera till, då han varken nämnde Indiens interna migrantarbetare eller de 80 miljoner indier som faktiskt bor i den indiska slummen. Rätten till hälsovård, vatten och sanitet gäller inte alla i Indien. I slumområdet Dharavi i Mumbai finns det bara en toalett per 1 440 invånare och 78 procent av toaletterna i Mumbais slumområden saknar vattenförsörjning, detta enligt en undersökning genomförd av Greater Mumbai Municipal Corporation 2019.

Regeringens *Clean India Mission* lanserades 2014 för att förbättra infrastrukturen kring sanitet. Nu hävdas att 100 procent av alla indiska hushåll har tillgång till toalett.

Wateraid Indien bekräftar att regeringen haft fokus på hushåll, men en betydande andel slumliknande områden har inte inkluderats i planen. Beräkningar visar att 163 miljoner indier saknar tillgång till rent vatten och 210 miljoner till toaletter. Dessa grupper kan ju inte anses vara del av befolkningen som Modi vänder sig till i sina tal till nationen.

Det finns 20 sjukvårdare på 10 000 indier och 74 procent av alla indiska läkare finns i storstäderna, detta är ett förödande faktum då större delen av Indiens befolkning bor på landsbygden. Indien spenderar mindre än 1,5 procent av sin BNP på sjukvård, vilket är en av de lägsta nivåerna i världen. Förutom bristen på adekvat infrastruktur inom hälsovård, antyder en rapport i British Medical Journal att hälften av Indiens hälso- och sjukvårdspersonal inklusive läkare och sjuksköterskor, inte besitter nödvändiga kvalifikationer.

När hinduiska principer överordnas mänskliga rättigheter utesluts en stor del av befolkningen. Att glömma de

Indien, 29 maj 2020. En lång och farlig väg väntade att gå hem för hundratals miljoner indier under lockdown. Foto: **Manoej Paateel /Shutterstock**

socioekonomiska variationerna i ett land på 1,3 miljarder invånare tyder i sig på att den indiska regeringen tog ett förhastat beslut. I Modis Indien finns varken muslimer, hemlösa, migrantarbetare eller fattiga, utan snarare en liten klick individer som absolut inte utgör 1,3 miljarder medborgare.

Sedan tidigare har den nuvarande indiska regeringen antytt att de mänskliga rättigheterna ska ses som ett västerländskt koncept och att det är hinduiska, religiösa värderingar som ska sätta strukturen i det indiska samhället. Återigen utesluts miljontals indier ur regeringens planer, något som den senaste tidens våldsamma konfrontationer mellan hinduer och muslimer visat. Dagliga, godtyckliga arresteringar sker nu av muslimska representanter som påstås ha brutit mot utegångsförbudet.

Regeringen har också bett polisen att anmäla en av landets äldsta muslimska organisationer, Tablighi Jamaat, för att de inte följt regeringens riktlinjer kring nedstängningen och upprätthålla fysisk distans. Tablighi Jamaat höll ett religiöst möte, likt många hinduiska samfund och organisationer som inte stängts ner eller polisanmälts.

Att föra en kamp för mänskliga rättigheter och sekularism under detta virushot är vardag för många människorättsförsvarare i Indien. Vi andra kan inte göra mer än att stötta dem och höja rösten mot de icke-demokratiska vindarna som stormar igenom subkontinenten just nu. ✪

Fotnot: I samband med publiceringen av den här texten på Sydasien.se medverkade Parul Sharma söndagen den 5 april 2020 i SVT:s ”Helgstudion” i ett studiosamtal kring situationen i Indien med Malin Mendel, SVT:s Indienkorrespondent (inslaget finns inte längre tillgängligt på SVT).

Dubbla globala kriser slår mot hårt prövade bangladeshier

text **Troy Enekvist**

Dhakas gator är åter fulla av människor. Bangladeshs huvudstad, och en av världens största och snabbast växande städer, har på samma sätt som nästan hela världen haft ett väldigt speciellt år bakom sig. Och även om livet i staden till synes återgått till det normala på flera plan så kommer pandemin göra sig påmind under en lång tid framöver.

Under våren, den 26 mars, gick mångmiljonstaden Dhaka ner i en total nedstängning. I lite över två veckor var den i normala fall så livliga staden helt oigenkännlig. I en stad där det i vanliga fall kan ta timmar att åka taxi bara mellan två stadsdelar så låg gatorna helt tomma. I över två veckor var staden i en total nedstängning innan den långsamt började öppnas upp igen – trots att smittspridningen då fortfarande var på väg upp.

Relativt få har konstaterats smittade av covid-19 i Bangladesh. I början av december hade knappt 500 000

Dhaka, 7 april 2020. Befolkningen i Bangladesh tog virusvarningar på allvar. Foto: **Mohammad Rakibul Hasan /IPS**

fall bekräftats och drygt 6 500 hade avlidit till följd av viruset – vilket ska ses i proportion till landets befolkning som är på omkring 163 miljoner. Dock har inte testningen varit på något sätt lika utbredd som i många andra länder. Dessutom har Bangladesh, likt Indien, en relativt ung befolkning som tros klara sig bättre i sammanhanget och tros ha bidragit till att dödstalen är förhållandevis låga.

I juni bestämde regeringen att ta betalt av människor som vill testa sig för misstänkt covid-19-infektion. Det kostade 200 taka (cirka 20 kronor) att testa sig i en av staten uppsatt teststation, 500 taka (cirka 50 kronor) för att ett hemtest och 3 500 taka (cirka 350 kronor) för att testa sig hos en privat vårdgivare. Anledningen var att undvika ”onödiga tester”. Efter införandet av avgiften minskade antal utförda tester drastiskt. I augusti utfördes 0,06 test per 1 000 invånare i landet, enligt en rapport publicerad

i The Lancet. Det kan jämföras med Sverige med över 25 tester per 1 000 invånare – bara under en vecka i november. Var fjärde person i Bangladesh lever under fattigdomsgränsen – någonting som blivit mer påtagligt under pandemin, vilket vi kommer återkomma till längre fram.

Innan de ekonomiska effekterna av pandemin ska diskuteras är det viktigt att förstå vilken situation landet befann sig innan pandemin bröt ut, och vad som hände under nedstängningen bortsett från pandemin. Skeenden som inte hade någonting med smittspridningen att göra.

Som tidigare nämnts: Dhaka växer explosionsartat. Anledningen till detta består till stor del av migration som sker från landsbygden till städer. Migrationen är ofta pådriven av ekonomiska orsaker med kopplingar till ett förändrat klimat med nya levnadsvillkor på landsbygden som följd. Det handlar inte alltid om hela familjer som flyttar, utan det kan även vara delar av familjer – ofta yngre generationer eller bara en person. Förutom till städer flyttar även en stor del av befolkningen utomlands för att arbeta. Personen som flyttar får då ofta i uppgift att skicka hem pengar till familjen som bor kvar på landsbygden, där de kanske förlorat sin möjlighet till försörjning på grund av mark som gått förlorad till erosion, havsnivåhöjningen eller efter en cyklon. Naturkatastrafer är något Bangladesh långt ifrån varit skonat från under det gångna året, trots att nästan bara corona skrivet med versaler har prytt löpsedlarna världen över.

I november 2019 drabbades landet av cyklonen Bulbul. Tiotusentals hem förstördes och 14 procent av landets jordbruksmark tog skada enligt landets jordbruksminister. I maj var det dags för cyklonen Amphan – eller su-

Bangladesh, 11 augusti 2020. I mitten av maj drog cyklonen Amphan in och i augusti drabbades Manju Begum och miljontals med henne av översvämningar.
Foto: **Shutterstock, Troy Enekvist** (ovan till höger), **Farid Ahmed /IPS** (nedan)

percyklonen som den definierades som. Över en miljon människor i landet drabbades och tiotusentals människor trängde ihop sig tätt, tätt, på upphöjda cyklonskydd för att klara ovädret. Samtidigt var stora delar av landet under stränga restriktioner. Det slutar inte där. I slutet av juli var en fjärdedel av landet under vatten – i en av de värsta översvämningarna som drabbat Bangladesh på årtionden – både liv, hem och jordbruksmark gick förlorat.

Att ett nytt hot kommer betyder inte att gamla hot försvinner – men det kan dock ge lärdomar om hur man ska tackla problem i framtiden. När det handlar om att hantera katastrofer av olika slag är Bangladesh ett land med en oerhörd motståndskraft. Det räcker att se på hur dödligheten dramatiskt har gått ner vid översvämningar och cykloner under de senaste årtiondena. Men även om liv räddas betyder det inte att övrig påverkan uteblir – speciellt inte när ovädren blir allt fler och allt kraftigare.

En fjärdedel av invånarna lever alltså under fattigdomsgränsen. Samtidigt riskerar över hälften av invånarna att falla ner i fattigdom. Enligt en studie av Världsbanken uppskattas pandemin leda till att ytterligare en dryg tiondel av befolkningen kommer att hamna i fattigdom på grund av pandemin. Detta på grund av att inkomsterna i den informella sektorn uppskattas halveras under året, internationella remitteringar uppskattas minska med hälften och den genomsnittliga hushållsinkomsten i städerna uppskattas sjunka med 15 procent. Jämfört med ett scenario utan coronaviruset lever 82 procent fler i fattigdom i Bangladeshs städer medan det på landsbygden handlar om 44 procent – enligt landets egen definition av fattigdom. Det är ett resultat av allt från en minskad efterfrågan

från bland annat klädindustrin, som lett till att fabriker stängt ner eller minskat sin verksamhet, till att dagavlönade arbetare inte kunnat lämna sina hem.

Rikshaföraren är i stort behov av de få kronor han får för att köra en arbetare fram och tillbaka till fabriken. Just rikshaförare är ett av de vanligaste yrkena bland migranter från landsbygden i Bangladesh – på grund av dess relativa enkelhet att skapa sig en inkomst. En inkomst som dock är helt beroende av att man har någon att köra och med ett skyddsnät som är nästan helt obefintligt.

Enligt rapporten ”Losing Livelihoods: The labour market impacts of Covid-19 in Bangladesh” arbetade inte en fjärdedel av invånarna i Dhaka i slutet av mars. Den klart största orsaken var pandemin. Av invånarna i slummen var arbetslösheten som mest utbredd bland de människor som redan innan pandemin levde på marginalen.

Minskade inkomster i städerna leder samtidigt till att mindre pengar skickas till landsbygden, där många är helt beroende av pengar från släktingar som arbetar i städerna.

När allt summerats uppskattar Världsbanken att ytterligare 21 miljoner bangladeshier under året har hamnat i fattigdom. Som lite kuriosa så ser siffrorna omvända ut när det gäller världens rikaste. Enligt UBS-PwC-rapport har världens miljardärers totala förmögenhet nått rekordnivåer med ett totalt värde på 10,2 biljoner amerikanska dollar i slutet av juli 2020.

Covid-19 har visat på flera saker – både hur en ny faktor så fort kan paralysera ett helt samhälle. Det visar även på sårbarheten och lyfter upp ojämlikheten som finns i olika samhällen med möjligheten att tackla en ekonomisk kris. Förutom Bangladesh riskerar 71 miljoner runt om i

världen att hamna i extrem fattigdom. Det är det största globala fallet sedan 1998, enligt FN:s SDG-rapport. Men om vi ska fokusera på något positivt i detta skeende så är det utveckling av samarbeten. Världen har visat att det går att arbeta tillsammans för att nå ett gemensamt mål, bara det finns en drivkraft.

Sheikh Hasina, Bangladeshs premiärminister, skrev ett inlägg i The Guardian där hon vädjade om internationellt samarbete, inte internationell hjälp.

”Både klimatkrisen och pandemin är komplexa problem som får många konsekvenser. De kommer antingen att lösas kollektivt eller inte alls”, skrev hon och påpekade det meningslösa i att spendera hundratals miljarder dollar för ett vaccin till en enskild nation om pandemin då får möjlighet att sprida sig på andra platser.

Det likställdes med det meningslösa i att en majoritet av världens länder arbetar för att minska utsläppen av koldioxid och att bygga en långsiktigt hållbar ekonomi, om inte de länder som släpper ut mest gör detsamma.

Bangladesh har en ekonomi som till stor del är exportberoende och landet kommer med stor sannolikhet behöva tid för återhämtning. Tidigare uppskattningar har visat på att 2021 kunde bli det år där landet, som det första av länderna i Sydasien, skulle utrota extrem fattigdom. Detta ser nu ut att vara ett avlägset mål för framtiden. För enskilda människor kan utvecklingen under 2020 resultera i totalt förödande konsekvenser. Dhakas gator må vara fulla igen – men ett år med en pandemi och otaliga klimat- och naturkatastrofer kan komma att kräva för mycket att behöva återhämta sig från, inte minst på individnivå. Men Bangladesh kommer med största sannolikhet ta sig upp ur även denna kris – frågan är bara hur lång tid det kommer ta och vad som riskerar att gå förlorat på vägen. Det är lätt att se på statistik som exempelvis fattigdomssiffror och samtidigt glömma personerna bakom siffrorna. Förhoppningsvis kommer coronakrisen resultera i gemensamma omtag mot en mer hållbar och mer solidarisk utveckling av samhället.

Världen är mer global än någonsin – men om ansvaret inte läggs på ett globalt plan och gemensamma resurser sätts in för att stävja en ytterligare differentiering av samhället kommer vi även i framtiden se hur redan åsidosatta grupper ytterligare marginaliseras vid liknande kriser, samtidigt som andra faktiskt går ur samma kris som rena vinnare. ✪

Blottlagda brister efter fördärvet i Indien

text **Reshma Mansuri Löw**

Den svåraste aspekten i att skriva om Indien är att förstå och komma fram till en sammanhängande, linjär ståndpunkt. En grundläggande utmaning ligger i att beskriva kärnan i det här enorma samhället, som är en obegriplig labyrint av otaliga, oförklarliga kontrasterande fragment, samtidigt som det är en nation som lever och andas en och samma essens.

Indien är ett land med forntida kulturer inbäddade i moderna influenser, med andlig styrning, gudomliga lagar vävda i praktiska livsformer där homogenitet upplevs genom extrem mångfald. Det är ett land med religiös instinkt och idealism, men ändå fast i materialistiska ambitioner. Här finns en allomfattande enhet manifesterad genom social och religiös segregation, en osynlig harmoni som uttrycks genom dess sociala kaos. Landet har djupt motstridiga politiska, sociala och andliga ideal.

Det landet är mitt hem, min andliga moder, som jag

Mumbai 2020. Medvetenheten om virusets närvaro fick människor att ändra beteende i stort och smått för att undvika att bli smittad. Foto: **Mattias Löw**

återvände till i februari 2020 efter 14 år i exil. Ord kan inte uttrycka den glädje jag kände när jag trampade indisk mark på Bombays flygplats. Vad jag då inte visste var att känslan av eufori skulle bli kortvarig.

Våren förde med sig ett oöverträffat paradigmskifte i hela världen. En osynlig fiende som hotade varje tråd i vår kollektiva socioekonomiska väv hade fallit ner över oss. Det handlade om ett virus som inte respekterade idén om gränser, delningar, segregeringar, och andra typer av strukturer och system som skiljer oss åt. Den nya normen skulle ofrånkomligen präglas av ett genomgripande klimat av social distansering, misstänksamhet, rädsla och djup inre oro.

Jag deltog i en ayurvedakurs i södra Indien när jag nåddes av nyheten att WHO hade förklarat att coronaviruset var att betrakta som en pandemi. Sedan kom ett snabbt

Mumbai, 29 april 2020. Alla indier har på ett eller annat sätt påverkats av pandemin. Foto: **Mattias Löw**

besked från Indiens ledning på kvällen den 24 mars. Hundratals miljoner indier fick veta att social distansering var enda sättet att skydda sig mot den osynliga fienden. Det brutala beslutet framfördes till ett folk som inte har någon annan stödjande infrastruktur än en tät och sammansatt gemensam existens.

Den genomsnittlige indiern var omedveten om vad social distansering innebär och helt oförberedd inför vad som behövde göras. Begreppet är helt okänt för de flesta och i praktiken kunde bara en priviligerad elit följa dessa nya regler. För de flesta vanliga medborgare innebar det en uppsjö av utmaningar som de inte hade kunnat förutse.

När en försvagande nedstängning infördes blev det tydligt att det regerande partiet var distanserat från det indiska samhällets grundläggande sociala struktur. De indiska myndigheterna hade kopierat de västerländska modeller som allmänt ordinerades vid den tiden. Alla som känner till den indiska livsstilen vet att möjligheten till social distansering är ogenomförbar. Det gäller särskilt i de stora slumområdena, där en av sex indiska stadsbor bor och samexisterar nära andra människor. Vetenskapen kanske förespråkar ett enhetligt tillvägagångssätt och nedstängning för att stoppa spridning av coronaviruset. Men alla vi som ingår i en kollektiv humanism kan inte ignorera skadan som uppstått på Indiens känsliga sociala ekosystem.

Plötsligt stod miljontals fattiga och sämre lottade medmänniskor utstötta, samtidigt som de klandrades för att de inte följde de nya reglerna. Hundratals miljoner arbetare inledde en lång vandring efter att ha kastats ut av sina arbetsgivare i medelklassen. De tvingades hastigt bege sig till sin hemort. Eftersom all kollektivtrafik hade stannat

fanns det för de allra flesta inget annat val än att börja gå och att samtidigt stålsätta sig för hunger och farliga förhållanden längs motorvägarna. Många misshandlades också obarmhärtigt av poliser och besprutades med desinfektionsmedel. Ett stort antal vandrare lyckades aldrig ta sig hem. Bilder från denna migration syntes snart i medierna. Med ens stod det klart att världens mest hårdhänta nedstängning som var avsedd att undvika dödsfall i själva verket hade fått motsatt effekt. När människor hade samlats längs vägarna spreds viruset oavsiktligt även till de mest avlägsna områdena i landet.

Samtidigt som en stor del av den indiska befolkningen knappt kunde ta sig hem misstänkliggjordes miljontals fattiga invånare i de tätbefolkade slumområdena. Flera av dessa områden och stadsdelar där ett stort antal små och medelstora företag också är lokaliserade, avskärmades med hjälp av höga metallväggar. Åtgärden säkerställde att invånarna förblev avskärmade och inlåsta och i praktiken i händerna på myndigheterna. Mat och förnödenheter lämnades utanför områdena varje dag. Även om åtgärden att stänga ned dessa områden i vissa fall kan ha lett till att bromsa spridningen av sjukdomen innebar den ekonomiska katastrofen en tickande bomb.

Bilden av den mänskliga tragedin som kablades ut i de nationella medierna påminde om en katastroffilm med apokalyptiskt tema. Det var ett obevekligt bombardemang av statistik innehållande antalet smittade och döda i delstaterna. Siffrorna blinkade oupphörligt på tv-skärmar runt om i landet. Det blev också uppenbart att medierna inte granskade de snabba beslut som fattades av regeringen. Hårda tillslag mot icke-statliga organisationer bidrog till att det skapades ett än större tomrum och en brist på

Mumbai, 13 juni 2020. Nyhetskonsumtionen steg hastigt i Mumbai, precis som över hela världen, under pandemin. Foto: **Mattias Löw**

objektiva analyser. Ett antal oberoende journalister arresterades sedan deras rapporter hade visat på brister i administrationen. Det faktum att sanningen undanhölls medborgarna kastar givetvis en än mörkare skugga på de styrande.

Spridande av halvsanningar i sociala medier, ofta med inblandning av lokala politiker, ökade dessutom på förvirringen. På många av de lokala språken finns heller inga oberoende medier tillgängliga för medborgare att ta del av. Sammantaget gjorde det att en känsla av djup förtvivlan spred sig hos allt fler.

Under veckorna som följde, när Indien sjönk ner i den för så många människor barbariska nedstängningen, ställdes indierna inför en bitter sanning. Allt blev ett val mellan pest och kolera, där det handlade om att antingen drabbas av viruset eller av hunger. I ett land med nästan 1,4 miljarder

människor och där mer än två tredjedelar av befolkningen lever på mindre än två US dollar per dag, förvandlades livet till en otänkbar katastrof. Särskilt hårt drabbades de ekonomiskt utsatta daglönarna, migrerande arbetare och småhandlare. Hundratals miljoner människor blev nästan omedelbart av med sina jobb och försörjningsmedel. Det milda lugnet som annars speglas i indiernas ögon ersattes av rädsla, ångest, misstänksamhet och oro. I förlängningen skapades en känsla av djup rotlöshet. Indierna, liksom resten av mänskligheten, stod inför en oviss framtid.

Den ofta fanatiska fokuseringen på den dagsaktuella statistiken över antalet virusfall och dödsfall förbiser helt och hållet den omätbara mänskliga, emotionella och andliga förlusten som vi alla känner och fortsätter att uppleva. Men i linje med existensens lagar, att inget mörker existerar utan ljus, ger varje kris en unik möjlighet att

Mumbai, 3 maj 2020. Många i Indien utövar yoga för att må bättre.
Foto: **Mattias Löw**

ompröva och omvärdera våra individuella och kollektiva handlingar. Pandemin ledde fram till en oundviklig sanning för Indien, liksom för resten av världen, att denna monumentala tragedi är ett test på individuell och kollektiv nivå. Det är dags för en kollektiv återställning. Den kan markera vår färd framåt till en gemensam väg för hållbara utvecklingsmodeller, vilka baseras på att skapa självständiga och inkluderande sociala, politiska och ekonomiska ramar baserade på miljömässigt hållbara metoder.

På flyget hem till Sverige präglades mina tankar och känslor av desillusion. Trots det genomsyrades jag av känslan att det finns en inneboende kunskap som inte försvinner. Genom historien har detta land med oändliga paradoxer alltid varit hem för människor som har en medfödd förmåga att integrera motstridiga ideologier i sin livsstil, att anpassa sig, vara toleranta och motståndskraftiga utan att någonsin förlora sin egen unika kärna.

Den indiska civilisationen med dess uråldriga rötter kommer att fortsätta råda, precis som den alltid har gjort, oavsett vad som händer. ✪

Översättning: Henrik Schedin

Öborna börjar återhämta sig efter det overkliga 2020

text **Lubna Hawwa**

Det är fredag och män och pojkar samlas vid en av många moskéer i Maldivernas huvudstad Malé för den sedvanliga fredagsbönen. En lapp sitter uppklistrad vid entrén, med rådet till besökarna att bära ansiktsmask och att hålla avstånd till andra besökare.

– Människor följer inte dessa instruktioner och det finns ingen på plats för att se till att de efterlevs, konstaterar Mohamed Hamza, som bor i Malé, där utbrott av covid-19 i mars och april 2020 fick myndigheterna att stänga ned staden.

Nu, tio månader senare, är de trånga gatorna i Malé åter igenkorkade av motorcyklar, bilar och fotgängare som trängs om utrymmet och gör sitt bästa för att försöka ta sig framåt. Såväl privata företag som offentliga verksamheter har återgått till ordinarie arbete. De anställda som fick arbeta hemifrån en period under 2020 ska nu vara tillbaka på sina arbetsplatser. Skolor, parker, gym,

Malé, 23 januari 2020. De trånga gatorna i huvudstaden är åter fullt trafikerade. Foto: **Lubna Hawwa**

restauranger och moskéer är fulla av människor. Inför nyår tilläts hotell, vandrarhem och restauranger öppna och bedriva sin verksamhet, om de vidtog skyddsåtgärder.

Vid kaféet där jag stämt möte med Hamza står en man som mäter min kroppstemperatur med ett instrument i pannan. När den visar sig vara normal, att jag inte har feber, sprayar han mina handflator med handsprit och låter mig komma in. Inne på kaféet är det trångt om utrymme och människor som inte bär ansiktsmask. På terrassen sitter människor som dricker espresso och röker.

– Du kan se att livet har återgått till det normala. Folk är inte längre rädda för viruset på det sätt som de var vid pandemins inledning, säger Hamza.

Förutom kravet på att bära mask och att hålla avstånd finns få tecken på att pandemin inte är över och att den för en tid sedan fick livet i staden att helt stanna av, och som tog människors liv.

Den sydasiatiska ögruppen, känd i världen som ett tropiskt paradis, rapporterade det första fallet av covid-19 den 7 mars 2020. Sedan dess har 15 000 smittats och 52 människor dött i sjukdomen (till den 31 januari 2021).

Inte oväntat har de flesta fall rapporterats på huvudön, där en tredjedel av landets 500 000 invånare bor, inklämda på bara sex kvadratkilometer. Med över en miljon utländska turister per år stod det klart redan från början att det var omöjligt att hindra viruset från att landa i Maldiverna. Men det innebär inte att regeringen inte försökte.

När nyheten först kom från den kinesiska staden Wuhan om ett nytt och mycket smittsamt virus som kunde orsaka dödlig lunginflammation höjdes beredskapen omedelbart. Detta var mitt i högsäsongen för turistnäringen. Tusentals besökare från Kina landade varje dag. Risken var uppenbar att viruset skulle komma in i landet. Regeringen beslutade därför att införa inreseförbud för besökare från Kina.

Ett nationellt hälsonödläge deklarerades den 12 mars, dagen efter att World Health Organization (WHO) hade fastställt att covid-19 var att betrakta som en pandemi. Vid den tidpunkten hade sjukdomen nått 114 länder, 118 000 människor hade testats positivt för viruset och 4 291 hade avlidit.

I slutet på mars stängde Maldiverna gränserna. I Malé stängdes skolor, parker, regeringsinstitutionernas kontor, moskéer, gym, restauranger och kaféer. Detta definierades som förebyggande åtgärder och skulle hindra samhällsspridning av viruset.

Alla som återvände från andra länder sattes i särskilda center för karantän som kunde öppnas snabbt på turistorterna, där det nu ändå inte fanns några turister. Ett tag

Malé, 22 januari 2021. Fredagsbön i det fria är en anpassning under pandemin. Foto: **Lubna Hawwa**

föreföll det som att strategin att helt eliminera viruset skulle fungera. I slutet av mars hade färre än två dussin fall av importerad smitta registrerats.

Men i Malé utvecklades efter den 15 april 2020 ett kluster av smitta. En beräkning som gjordes visade att i ett tänkbart värsta scenario skulle 46 000, alltså en tredjedel av stadens invånare, smittas. Sjukhusen skulle inte ha en chans att ta emot ett stort antal covid-19-sjuka patienter och samtidigt klara av den ordinarie verksamheten.

En strikt nedstängning infördes omedelbart, samma dag. Det var ett försök att minska smittspridningen och rädda liv. Smittspårning och testverksamhet skalades snabbt

Malé, 23 januari 2021. I början av det nya året har nytt hopp väckts hos öborna. Foto: **Lubna Hawwa**

upp. Laboratorier och nya intensivvårdsinrättningar för covid-19-patienter inrättades, allt för att kunna identifiera och behandla de svåraste fallen.

Trots nedstängningen fortsatte ökningen av antalet fall i Malé. Kluster av smitta upptäcktes i de överfulla, mycket enkla boenden, där låginkomsttagare från framför allt Bangladesh bodde.

Nedstängningen skapade även helt nya problem. Närmare 2 000 personer som kommit till huvudstaden för att få vård och för att utföra ärenden som inte kunde göras på deras öar fann sig plötsligt strandade.

Små och medelstora företag fick kämpa för att över huvud taget hålla sig flytande. Fler och fler blev utan jobb och när besparingarna var slut riskerade de att vräkas från sina bostäder om de inte betalade hyran. Att sitta fast i sitt hem utan möjlighet att träffa släkt och vänner tog dessutom hårt på psyket hos många i befolkningen.

Med hjälp av bistånd kunde ett ekonomiskt räddningspaket introduceras för dem som hade blivit uppsagda eller förlorat möjligheten till inkomst. Företag gavs möjlighet att ta lån för att överleva krisen. Nya boenden öppnades för hemlösa människor och andra som av olika anledningar var strandade. Staten startade också en psykosocial hjälplinje, som människor kunde kontakta om de led i isolering under nedstängning eller i karantän.

Trots att 1 000 positiva fall rapporterats i juni 2020 började regeringen att gradvis öppna samhället. Nya riktlinjer introducerades för företag och det ställdes krav på att bära ansiktsmask. Den officiella förklaringen till att detta kunde göras var att smittspridningen hamnat på en platå och att sjukvården stod bättre rustad inför en eventuell ökning av antalet patienter.

Det hastiga öppnandet handlade egentligen lika mycket om att undvika en ekonomisk kollaps. Bland alla länder i Sydasien förutspåddes att Maldiverna skulle drabbas allra hårdast, med en nästan tjugoprocentig minskning av BNP.

Prislappen för att stänga gränsen och införa lockdown i huvudstaden var skyhög. Turismen är den viktigaste inkomstkällan för ögruppen och dess invånare. Den står för två tredjedelar av landets BNP och sysselsätter 60 procent av befolkningen.

Sammantaget tappade så många som 68 procent av alla invånare hela sin inkomst till följd av coronaviruset. Majoriteten av de anställda inom turism och närliggande branscher fick behålla en del av sin lön från april till juni, men de förlorade mer än 70 procent av sin månads-

inkomst. Risken att hamna i fattigdom var uppenbar och en osäkerhet bredde ut sig.

I mars 2020 förutspådde regeringen att statens intäkter skulle minska med 2,1–6,9 miljarder MVR på grund av tappet inom turistnäringen. Bland allmänheten var de flesta trots det övertygade om att det skulle finnas tillräckligt med mat, läkemedel och förnödenheter.

– Valet för oss beslutsfattare stod mellan att var befolkning skulle dö av covid-19 eller av svält om gränserna hölls stängda, sa en politisk beslutsfattare, som vill förbli anonym.

Hen pekar på landets stora beroende av inkomst från turismen, som ger utländsk valuta, vilket gör det möjligt för landet att importera all mat som behövs, förutom tonfisk som fångas lokalt.

Malé, 24 januari 2021. I början av det nya året har nytt hopp väckts hos öborna. Foto: **Lubna Hawwa**

Det var förväntat att lättade restriktioner skulle leda till en ökning av antalet smittade i huvudstaden. Följaktligen nåddes också en topp i juli och augusti. Den andra vågen drabbade främst lokalbefolkningen, som hade lämnat sina hem efter att nedstängningen upphört den 15 juni.

Den 6 augusti registrerade huvudön det högsta antalet nya covid-19-fall per capita i världen. Därefter har smittotalen sjunkit och det rör sig nu om tvåsiffriga tal. Men allt fler fall rapporteras från turistorterna och atollerna, där människor bor på cirka 200 små öar som ligger utspridda i Indiska oceanen.

HPA, hälsoskyddsmyndigheten, fortsätter att rekommendera människor att bära mask och att följa riktlinjerna om att hålla avstånd. Sedan gränserna åter öppnades i juli förra året har turistsektorn sett en långsam men stadig tillväxt.

Vid slutet av 2020 hade mer än 500 000 besökare landat. I januari 2020 levererades också 100 000 doser covid-19-vaccin, en hjälp från Indien. Vid den vaccinering som har inletts prioriteras de som arbetar på covid-19-frontlinjen i vården, liksom äldre och personer i riskgrupper.

I Maldiverna ser vi hur ekonomin återhämtar sig, vaccinering inleds och livet återgår till det normala. Hamza uttrycker en känsla som många med honom på öarna känner:

– Förra året, 2020, känns overkligt. ✪

Översättning: Johan Mikaelsson

En öppning för nya livsformer och möjligheter mitt i pandemin

text **Zofeen T. Ebrahim**

Med över 68 miljoner covid-19-smittade i världen och en och en halv miljon döda har de senaste tio månaderna varit som en berg- och dalbanefärd för att undslippa virus, sjukdom och förlust av människoliv. Lyckligt nog för oss all finns nu vaccin och snart kan vi lämna pandemin bakom oss.

När år 2020 nu är över är det dags att reflektera över allt som skett detta galna år. För vissa har det inneburit svåra personliga och ekonomiska förluster, medan andra mitt i katastrofen förmått sätta guldkant på sin tillvaro. Vissa uppskattade lugnet och njöt av den påtvingade isoleringen. Viruset gav ökad betydelse för det globala datanätverket Internet.

Med biografer och restauranger stängda, och människor avskurna från vänner och kollegor har pakistanierna tillbringat mer tid på nätet. Mobiltelefoner, läsplattor och datorer har blivit trogna följeslagare, liksom strömningstjänster som Netflix, vars abonnentantal i Pakistan ökat till 16 miljoner. Youtube och sociala medier som Facebook, Twitter och Whatsapp har likaså ökat sin trafik väsentligt, och därtill har pakistanierna tagit till sig den sociala-medie-appen Tik Tok med storm. Den har skapat en plattform för folk att fritt uttrycka sig.

Karachi, 1 juli 2020. Konstnären Amin Gulgee på taket till sin ateljé.
Foto: **Zofeen T. Ebrahim**

Vi valde att tala med ett antal människor för att utröna hur deras liv förändrats och höra deras syn på hur väl de lyckats anpassa sig till och acceptera att leva i virusets tid.

Kapten Shakeel Babar, pensionerad biträdande hamnfogde i Karachi, förklarar att han efter hand funnit sig i sitt öde. Det var under nedstängningen som han kom till insikt:

– Eftersom jag inte förmår ändra på någonting här i världen så har jag slutat bry mig.

Covid-19-pandemin har istället förmått honom att göra cykelturer i gryningen varje dag, något han fortsätter med,

och så besöker han skytteklubben två gånger i veckan för att träna olympiagrenen skeetskytte.

Facebook har för honom utgjort en slags livflotte under nedstängningen. Dessutom hävdar han att hans kokkonst förbättrats avsevärt liksom skötseln av kökträdgården på taket till sitt hus.

– Till och med mina orkidéer blommar som aldrig förr tack vare min lust att experimentera, tillägger han med stolt stämma.

Precis som kapten Babar säger miljöjournalisten Rina Saeed Khan att hon älskar isoleringen.

– Speciellt den som bara var kortvarig, eftersom den gav ett välbehövligt avbrott från vardagsstressen. Jag var så tacksam varje dag för att jag var frisk och vid liv, och fick njuta ren luft och blå himmel.

Men för många gick inte livet vidare som planerat. Som för teveproducenten Rohail Hyatt som planerat att i mars 2020 lansera en ny säsong av det populära programmet ”Coke Studio” i all dess prakt. Utan att låta sig misströsta över pandemin beslutade sig Hyatt att hitta en alternativ lösning för showen som vanligen brukar live-sända några av landets främsta sångare, musiker och kompositörer.

– Vi kunde ha valt att göra ingenting, men det skulle inte vara rätt budskap att förmedla, säger Hyatt, som istället valde att att låta sitt team ikläda sig en rustning av flexibilitet och anpassningsförmåga.

Det var inte enkelt, men det lät sig göras tack vare smarta tekniska lösningar och experimenterande med appar och mjukvara. Därigenom lyckades man spela in 12 sånger i Hyatts eget hem som förvandlats till en provisorisk tv-studio utan att för den skull ge avkall på etablerad standard.

– Vi hade avsett spela in 12 sånger under året, och den föresatsen lyckades vi infria.

Men utöver sitt arbete fick Hyatt också beskåda naturens återhämtning, en ”ödmjuk upplevelse” som han uttrycker det, och ett sällsynt fenomen han är tacksam över att ha fått uppleva under sin livstid.

– Det kan inte vara helt och hållet negativt att få möjlighet att se en klarblå himmel, andas ren luft och lyssna på fåglarnas kvittrande, tillägger Hyatt.

Samtidigt är han naturligtvis medveten om den död och förstörelse som pandemin förorsakat.

– Men jag menar att det det finns något gott i naturens kurskorrigering för att återställa balansen.

Yogaterapeuten Tassy Moochhala synes också delvis instämma i Hyatts filosofi.

– Saker och ting går bäst för människor som tar till vara på det mesta möjliga i en given situation, säger hon.

När hon tänker tillbaka på det gångna året som ”utåt sett inte varit ett särskilt bra år” säger hon sig vilja fira de små men betydelsefulla förändringar som påverkat hennes attityder och beteende.

Fastän hon är en social person som normalt sett njuter av andra människors närhet har Moochhala under året börjat erbjuda skräddarsydda yogaklasser via zoom för sina studenter.

– Jag uppmuntras verkligen av att se hur bra det fungerat även för de över 70 år, säger Moocchala som jobbat som yogainstruktör de senaste tio åren.

Hon har kunnat fortsätta med online-meditation och kortare yogarelaterade kurser, liksom friska upp sin språkförmåga i urdu och till och med antagit utmaningen att lära sig dansa Jeruselama.

Påtvingad ledig tid som man inte behövt känna dåligt samvete för blev en välbehövlig paus i tillvaron för många, konstaterar psykologen Dr Asha Bedar. För hennes i många fall redan deprimerade patienter var dock reaktionen blandad. Ångesten tilltog för många och för dem som ursprungligen kände sig lättade kom den känslan inte att vara länge, förklarar Bedar, när de insåg att bristen på sociala interaktioner faktiskt förvärrade deras symtom.

– Till och med de mest inåtvända (inklusive några med social ångest) insåg att de trots allt behöver viss social interaktion, konstaterade Dr Bedar och gav ett exempel på en patient i 20-årsåldern som lider av svår social ångest.

– Till en början kom nedstängnigen av samhället och den sociala distanseringen som något välkommet, men några månader senare insåg hon att hon faktiskt saknade möjligheten att kunna gå och dricka kaffe med en vän eller att hennes vänner inte kunde hälsa på när hon fyllde år.

Dr Bedar säger sig ha många likartade exempel att dela.

– Jag tror att det för många (inklusive mig själv) också handlar om friheten att välja när man vill interagera; med den sociala distanseringen försvinner den möjligheten.

Men det finns andra som exempelvis konstkritikern och historikern Nilofur Farrukh som upplevde att den ”konstanta hälsofokuseringen var utmattande i längden”. Detsamma anser Nausheen Ahmad, företagssekreterare vid multinationella ICI Pakistan, som säger:

– Jag kan inte säga att jag har njutit precis, med hänvisning till pandemin.

Även på jobbet menar Ahmad att det inte var lätt när allting blev virtuellt.

– Jag förlorade en kollega på grund av covid-19 igår.

Karachi 2020. Baqar Nawab i Zoom-möte och Shakeel Babar odlar (ovan). Nilofur Farrukh signerar en bok hon varit redaktör för (vänster). Yogaterapeuten Tassy Moochhala (höger), Sadia Sheikh (nedan) och Shakeel Babars egenodlade rädisor. Foto: **Zofeen T. Ebrahim**

Och några av mina kollegor visar tecken på depression.

Och även om vaccinet har kommit har hon blandade känslor också om det på grund av nyheter om allergiska reaktioner, som hon tycker är oroväckande. Trots att ”2020 är en paradox” gav det Farrukh tid att eftertanke.

– Isolationsperioden sträckte tiden så att mycket mer kunde åstadkommas. Plötsligt fanns det tid för projekt som jag haft länge liggande, säger hon och ger exemplet på boken A Beautiful Despair – The Art and Life of Meher Afroz, om en framstående pakistansk konstnär, som Farrukh hade arbetat med under året.

– Jag lyckades få den publicerad i år trots utmaningarna, säger hon stolt.

Några av de verkligt upptagna människorna i samhället fick också tid över. Exempelvis överstelöjtnant Dr Baqar Nawab, som förestår Medicare Cardiac and General Hospital i Karachi. Han säger att han äntligen fick tid att dokumentera de ”fascinerande släktberättelserna om gångna tider i Aligarh, Lucknow, Dehradun och Badayun” i vad som nu är Indien, om delningen 1947, om folkförflyttningarna och bosättning i ett nytt land. Med hjälp av Zoom, Whatsapp eller enbart genom telefonsamtal fick han tillgång till material som han nu hoppas kunna ställa samman för kommande generationer.

För Anushae Alam, som förlorade sin dotter Nisa förra året under mycket tragiska omständigheter gav pandemin och tillhörande isolering henne den perfekta tiden.

– Jag kunde gå igenom min sorgecykel och bygga upp min kommunikation med mitt 21-åriga barn, som inte längre är med mig. Det här är en ny resa för mig. Jag behövde tystnaden för att verkligen fokusera på min kommunikation med Nisa och att kunna känna hennes närvaro och tala med henne var avgörande för läkeprocessen.

Även för Sadia Sheikh har året inneburit en livsförändrande upplevelse. Hon är idrottsledaren som 2002 grundade den första damfotbollsklubben i Pakistan och hon har åstadkommit mycket, inklusive att träna 18 kvinnor att spela internationell fotboll. Sheikh kämpade länge med övervikt, sömnlöshet och depression utan större framgång.

– Men under de senaste tio månaderna, förklarar Sheikh, har hon äntligen hittat tid för sig själv.

Hon genomgick en kurs i matlagning och näringslära genom Nutrispark Asia och kunde därefter gå ner tio kg i vikt och fortsätter leva sunt med träning och goda matvanor.

För många som liksom Farrukh haft hektiska scheman, har pandemin gjort att de fått mer tid till övers.

– Jag fick bonustid med mina barnbarn att dela berättelser, spel och målningsprojekt som mitt hektiska schema före covid-19 aldrig tillät, medger hon.

Moochhala fick också en lyckad tid med sina barn.

– När skolorna övergick till online-undervisning fick jag en chans att träffa båda mina barn i längre perioder, säger hon.

Men inte alla har njutit ledig tid.

– Medan de flesta kunde stanna hemma med sina familjer, var jag galet upptagen med att ta hand om patienter, och sköta kontakter med sjukhus och myndigheter, säger doktor Faisal Mahmood, docent i infektionssjukdomar vid Aga Khan-universitetet.

Han var den läkare som behandlade Pakistans första covid-19-patient och han säger att han lärt sig en sak:

– Hur man kan pressa sig själv på ett sätt som aldrig förr.

Som att trixa mellan två möten samtidigt som han tog hand om patienter.

– För en introvert person som jag, drev detta mig verkligen ut ur komfortzonen och jag känner nu att jag verkligen har vuxit som person, säger han förnöjt.

Motsvarande upplevelse hade konstnären och konstkuratorn Amin Gulgee som hade en superupptagen tillvaro i karantän. Han kallade denna tid för sin ”coronakrönika” som samtidigt blev till en ytterst produktiv period för honom där han kunde planera för och arrangera konstutställningar, även om dessa inte var öppna för allmänheten.

Aktiviteter företogs i en svindlande fart, och inkluderade en föreställning benämnd Lal Jadoo som var tänkt arrangeras helt öppet på gatorna i Karachi (men utan åskådare, i stället streamades föreställningen).

Ett annat konstprojekt, ”Den trojanska åsnan” genomfördes också, med 85 medverkande konstnärer från hela världen och i juli höll Gulgee en soloföreställning med titeln Healing II (Healing I hade han tidigare gjort efter sina föräldrars och den berömda pakistanska konstnärens Ali Imams bortgång), uppfört på sitt tak, med rakat huvud. Föreställningen iscensattes av Adam Famy-Majeed, och endast en mycket nära grupp av vänner fick närvara.

I sitt följande konstprojekt, ”Om väggarna kunde tala”, använde han parkeringsplatsen vid Village Restaurant intill gamla Metropole Hotel och projicerade verket på väggen.

– Det påminde om de drive-in-biografer som fanns förr. Människor kunde sitta kvar i sina bilar och titta på föreställningen och åka därifrån när de ville.

I likhet med Gulgee såg sig avgångsklassen från Indus Valley School of Art and Architecture (IVS) tvungen att låta sina kreativa ådror flöda och lära sig att improvisera. På grund av pandemin hölls nämligen deras institution stängd och därmed alla studios och verkstäder.

– Till och med konstmaterialbutiken var stängd och utan material eller utrustning att arbeta med var vi utlämnade åt vadhelst som råkade finnas hemma, säger Filza Baloch, en av examenstudenterna. Hon var tvungen att skifta sitt arbetsmaterial från terrakotta till jord för sitt avhandlingsarbete som handlade om att arkivera hur hennes fars förfäders hem förvandlats fram tills idag.

– Jag hittade i dess vinklar och vrår fascinerande detaljer som speglade tiden före Indiens delning, säger Baloch.

Hon medger att hennes arbete inte skulle ha tagit denna intressanta vändning om covid-19 inte hade slagit till.

– Jag fick möjlighet att utforska jorden och arbeta med torra material istället för att skulptera med våt lera.

Dessvärre kunde varken hon eller hennes klasskamrater ställa ut sina examensarbeten.

– Det här var första gången i vår skolas historia som examensklassen inte kan göra detta, något som de sett fram emot i fyra år, beklagar sig Baloch.

Icke desto mindre har färden fram till att slutföra examensprojekten, trots att den varit tuff, ändock kommit till att bli en helt unik upplevelse. ✪

Översättning: Lars Eklund

Det vanliga livet på paus – ersatt av ny kamp på två fronter

text **Sharif Safi**

Precis som i resten av världen avbröt covid-19-pandemin det vanliga, normala livet i hela Afghanistan. Effekterna av pandemin fortsätter att drabba medborgarna som redan kämpar med djupt förankrad fattigdom, en långvarig konflikt och ett bräckligt sjukvårdssystem. Covid-19-pandemin har ställt människor i Afghanistan inför en mängd olika utmaningar, från omedelbara hälsorisker till hot mot deras ekonomi, utbildningsmöjligheter och deras förmåga att tillgodose de grundläggande behoven för sig själva och sina familjer.

Över 3,7 miljoner människor är fortfarande i behov av akuta vårdtjänster i hela Afghanistan på grund av den väpnade konflikten och naturkatastrofer. Under 2020 har ytterligare 200 000 människor tvingats fly från sina hem.

Ett stort antal människor, särskilt från arbetarklassen, förlorade sina jobb under året. I ett land som Afghanistan, där miljontals människor redan stod inför osäker tillgång

Kabul, 2020. Fortfarande finns ett utbud av grönsaker och frukt.
Foto: **Fatimah Hossaini**

på mat och brist på grundläggande service, som rent vatten och sanitet, fortsätter pandemin att vara ett allvarligt problem i många delar av landet. Pandemin har förstärkt de befintliga utmaningar som afghanerna möter dagligen.

Över hälften av den afghanska befolkningen lever under fattigdomsgränsen, de flesta av dem är daglönare, och spridningen av viruset har inneburit ett allvarligt hot mot deras förmåga att överleva. Å andra sidan är pandemin inte det enda hotet som berör afghaner.

Afghaner kämpar på två fronter, mot covid-19-pandemin och terrorismen. Båda är extremt dödliga och tar afghanska liv varje dag. I oktober försökte talibansk milis ta över staden Lashkargah i Helmand-provinsen. Intensiva strider pågick nästan en vecka och tvingade tusentals familjer i Helmand på flykt till angränsande provinser. Dessutom lämnades stora delar av Helmand och Kandahar-

provinsen i södra Afghanistan utan elektricitet efter att talibanerna attackerat och förstört en kraftstation.

Några veckor senare attackerades Kandahar-provinsen vilket fick ännu fler familjer att lämna sina hem. För afghaner på landsbygden som lever inom radien för en väpnad konflikt, kommer rädslan för viruset i andra hand.

De redan pågående konflikterna har dessutom förstört infrastruktur som vägar och sjukhus och har ökat trycket på sjukvården.

Med en befolkning på över 30 miljoner människor har landet ett lågt antal fall av bekräftad coronasmitta. Ungefär 50 000 fall har registrerats och dödsfallen är färre än 2 000. Troligtvis är dock mörkertalen många gånger större än vad som visas i statistiken. Det beror på olika saker men främst

Kabul, 2020. Muhammad Sadiq säljer grönsaker i Kabul.
Foto: **Fatimah Hossaini**

på grund av brist på vårdinrättningar i Afghanistan, regeringens oförmåga att registrera fallen och att människor inte har råd att betala för covid-19-tester och behandling.

De offentliga folkhälsoklinikerna är bakom fasaderna ofta bara primitiva inrättningar. Patienter rapporterar att klinikerna saknar kvalificerad personal och nödvändiga läkemedel och att syrgasen ofta tar slut. Underbetalda läkare som arbetar i de offentliga klinikerna uppmanar också patienterna att besöka deras mer lukrativa privata inrättningar där de jobbar kvällstid. Därför kommer de flesta som drabbas av covid-19 aldrig att få träffa en läkare och de syns heller inte i de officiella siffrorna.

För de allra flesta människor innebär den försämrade ekonomin under pandemin lika stora svårigheter. Muhammad Sadiq, en av tusentals grönsaksförsäljare i Kabul, berättar hur tillvaron i ett slag förändrades.

– Innan pandemin kunde jag tjäna cirka 400 till 700 afghanis per dag, men nu får jag ofta inte ens ihop 250. Viruset har hindrat våra normala liv. Ärligt talat är jag också rädd för det. Jag är gammal nu och vem vet hur mycket mer sjukdom jag har i kroppen. De säger att detta virus skadar de äldre mer, säger han.

Han träffar många människor varje dag som kommer och köper grönsaker. Några av dem bär sannolikt på smittan. För egen del är han ändå inte alltför rädd.

– Men jag är mest rädd för att ta med mig viruset hem till min familj. Tanken på att smitta min fru och barn tär på mig, men vad ska jag göra? Jag har inget alternativ. Jag kan inte stanna hemma. Jag måste gå ut och arbeta. Jag måste få med mig något hem att mätta deras magar med på kvällen, säger Muhammad Sadiq, en grönsaksförsäljare i Kabul.

Kabul, 2020. Abdul Saleem är kock och säljer snabbmat till Kabulbor.
Foto: **Fatimah Hossaini**

Abdul Saleem, som säljer snabbmat i Kabul, beskriver en liknande situation.

– Livet före viruset var mycket lättare, nu står vi inför så många utmaningar. Vi är inte rika människor, vi har inga besparingar att använda när vi inte har inkomst. Om jag tar ledigt en dag från butiken innebär det att min familj inte får mat, förklarar han.

I nuläget är det betydligt färre kunder än vanligt. Men människor måste samtidigt få en chans att köpa mat. De är beroende av honom.

– De månader när hela staden gick i karantän, stod vi inför så många svårigheter. Men även under karantänen brukade jag öppna min butik i hopp om att tjäna lite pengar så att jag skulle kunna betala hyran. Jag vet inte när detta virus försvinner, men jag hoppas verkligen att den här situationen upphör snart, säger Abdul Saleem.

Med tanke på komplexiteten och osäkerheten i och med de nuvarande förhållandena har 2020 varit ett mycket tufft år för Afghanistan, särskilt för majoriteten som måste hantera både krigets elände och hotet från viruset.

Trots detta är många afghaner ändå hoppfulla, eftersom den afghanska fredsprocessen lever och går framåt. Även om det konfliktrelaterade våldet ökar mitt i fredsförhandlingarna finns nu ett historiskt tillfälle att sätta stopp för decennier av krig och konflikt.

Framtiden blir dock inte enkel. Den afghanska regeringen är fortsatt beroende av bistånd för att stötta landets svaga ekonomi. Konflikten är inte avslutad även om fredsförhandlingarna fortsätter.

Pandemin sätter ett rekordhögt tryck på de redan svaga samhällsinstitutionerna. Afghanistan och dess invånare måste under 2021 hitta kreativa sätt att hantera alla utmaningar som ligger framför oss. ✪

Översättning: Henrik Schedin

Politiserad yoga skulle rädda nationen från pandemin

text **Jyothi Narasoji**

När covid-19 slår till mot världen är Indiens premiärminister Narendra Modi på ett näst intill orubbligt vis redo – Indiens yoga ska rädda oss. I västvärlden är han mest känd för sin hindunationalistiska politik men Modi är också en yogaentusiast av rang.

Den 21 juni 2020, på FN:s internationella yogadag, står han inför världspressen och klargör att ett antal covid-19-patienter världen över drar nytta av yogatekniker. Styrkan i yoga ska hjälpa dem att besegra denna sjukdom, genom att övningarna till stor del stärker våra andningsorgan och vårt immunsystem.

I olika sociala medier i Indien spretar åsikterna. Det är allt från otaliga ironiserande kommentarer till allvarlig kritik från politiska kommentatorer. Men allt slutar ändå i ett försvinnande och ljudlöst skratt. Troligen för att uttalandet utgör stereotypen av en maktgalen politikers typiska högmod och saknar medicinsk relevans.

New Delhi, Indien, 20 juni 2020. Premiärminister Narendra Modi håller ett tal på internationella yogadagen. Foto: **Exposure Visuals /Shutterstock**

År 2016 implementerades ett hälsodokument i landet, vilket kallas för ”det gemensamma yogaprotokollet” där yoga och ayurveda, indisk uråldrig medicin, utgör grundstenarna. I korthet kan protokollet förklaras som att det är både vad du gör och vad du äter som påverkar hälsan. När det indiska samhället drabbas av covid-19 bubblar samma resonemang upp. Ytterligare ett dokument med samma namn utfärdas, vilket ska verka specifikt för patienter med milda symptom av coronaviruset.

Fastän hälsoministern och Modi får kritik för att effekten skulle vara placebo står Modi stark i sin övertygelse. Vid Indiens nationella dag för ayurveda, som 2020 lämpligt nog har covid-19 som tema, fortsätter Modi att referera till det gemensamma yogaprotokollet. För första gången integreras det forntida Indiens uråldriga vetenskaper med det moderna 2000-talets utbrister han i indisk press.

Bakom Modi står Indiens hälsodepartement. Redan 2014 tillsattes en särskild minister för att främja traditionell medicin och dess hälsometoder. Modi påpekade då att indiska hälsometoder är välkända över hela världen men att de är bortglömda i Indien.

Indien är efter USA det land som drabbats hårdast av covid-19 räknat i absoluta tal. Mer än 10,5 miljoner fall av konstaterad smitta har rapporterats fram till slutet av januari 2021 och omkring 154 000 invånare har avlidit i covid-19 från februari 2020 till den 26 januari 2021, enligt den oficiella statistiken. Enbart i huvudstaden Delhi konstateras dagligen 8 000 nya fall.

Under 2020 har landet dessutom stängts ner fyra gånger. Hur ska Modi kunna titta sina egna medborgare i ögonen då han i pandemins tidevarv kommer med uttalanden som saknar vetenskaplig grund. Det kan av många ses som oansvarigt, inte minst när det sker i ett land med en befolkning på närmare 1,4 miljarder människor.

Covid-19 och yoga har en gemensam nämnare. Smittan sätter sig på människans andningsorgan och immunsystemet kan i bästa fall bekämpa virusangreppet. Yoga som praktik utgår från att ha en helande kraft på människans immunsystem med hjälp av en särskild andningsteknik. Hade filosoferna till praktiken levt idag hade de troligen ställt sig undrande till den indiske ledarens ord.

Idag beräknas cirka 55 miljoner människor världen över praktisera yoga. Siffror visar att ”yogaindustrin” värderas till omkring 700 miljarder kronor. Yoga är numera en del av ett evigt snurrande kapitalistiskt hjul och har reducerats till en motionsform och stundtals till ett jippo. Påkostade yogafestivaler med drogpåverkade deltagare är

Beawar, Rajasthan, 20 juni 2020. Yrkeskvinnor inom *Anganwadi*, barnomsorg på landsbygden, på internationella yogadagen. Foto: **Sumit Saeaswat /Shutterstock**

såklart en avart. Filosofen Patanjali, som skrivit den äldsta texten till praktiken skulle vända sig i sin grav.

Yoga är en andningsteknik vars centrala och historiska premiss utgår från att se inåt, mot sig själv. Kroppen utgör teleskopet för att nå det egna jaget, samtidigt ska det förankras externt i den objektiva verkligheten för att därigenom uppnå ”full lära”. Yogans vokabulär kan enkelt förklaras som en sammanföring mellan de olika sinnesrörelser som ingår i att vara människa och den värld den lever i. Yoga syftar till att individen ska göra sig av med sitt stora hjälteepos, det egna egot.

I Sverige tenderar yoga att bli till ett tillfälle för individer att kunna meditera och därmed komma bort från en hetsig vardag.

I Indien har yoga blivit högst politisk. Ingen tidigare politiker har drivit de hinduiskt laddade frågorna lika hårt som Narendra Modi och hans Bharatiya Janata Party (BJP) gör. Då yoga är en del av hinduismens arv blir den

också många gånger måltavla för politiska frågor när hindunationalistiska BJP får ordet.

Covid-19 är inget undantag. Narendra Modi och BJP:s optimism kring yoga som en lösning kan därför behöva reflekteras kring. Fastän Modis ansats kan låta både sund och harmlös vid en första anblick är frågan om den är tillräckligt vetenskapligt och rationellt grundad allvarlig. Förutom att yoga känns skönt både i kropp och själ, kan yoga verkligen bekämpa ett allvarligt virus som covid-19?

Studier av yoga visar att den inte bara ökar välbefinnandet utan även kan ge en ökad stresstålighet samt hjälpa vid depression och oro. Yoga kan vara en effektiv metod ur ett hälsoperspektiv, såväl kroppsligt som mentalt, men det är högst individuellt. Det fungerar inte på samma sätt för alla människor och alla som provar på yoga blir heller inte utövare. Men ur ett biomedicinskt perspektiv finns än idag inga vetenskapliga belägg för att yoga kan bekämpa sjukdomar.

Mumbai, 20 juni 2019. Lika delar politik och yoga vid internationella yogadagen i 2019. Foto: **Amit Pansuriya /Shutterstock**

Modis framhävande av yoga kan således ses som ett maktmedel för att stärka hindunationalismen och sin egen ställning. Den yoga Narendra Modi pratar om handlar i första hand om symbolpolitik och coronaviruset blir något sekundärt. Det sker en fokusförskjutning från de egentliga problem Indien står inför under den rådande pandemin.

Majoriteten av världens länder, inklusive Indien, har ratificerat fördrag där rätten till vård säkras och har därför en skyldighet att förhindra, behandla och motverka spridningen av sjukdomar. Pandemin ska inte användas för att plocka politiska poäng.

Diskussionen bör inte handla om BJP:s egenintresse kontra människors rätt till vård. Det gemensamma yoga-protokollet möjliggör nu en arsenal av alternativmedicin, förljuget förnuft och en moral som sätter sig över yogans egentliga essens. Att viktiga frågor behandlas ur en viss bekvämlighet istället för att faktiskt ta tag i de riktiga problemen är mycket allvarligt. Hälsa skapas inte i ett vakuum utan i relationen mellan människor och dess omgivning och är inte samma sak för alla.

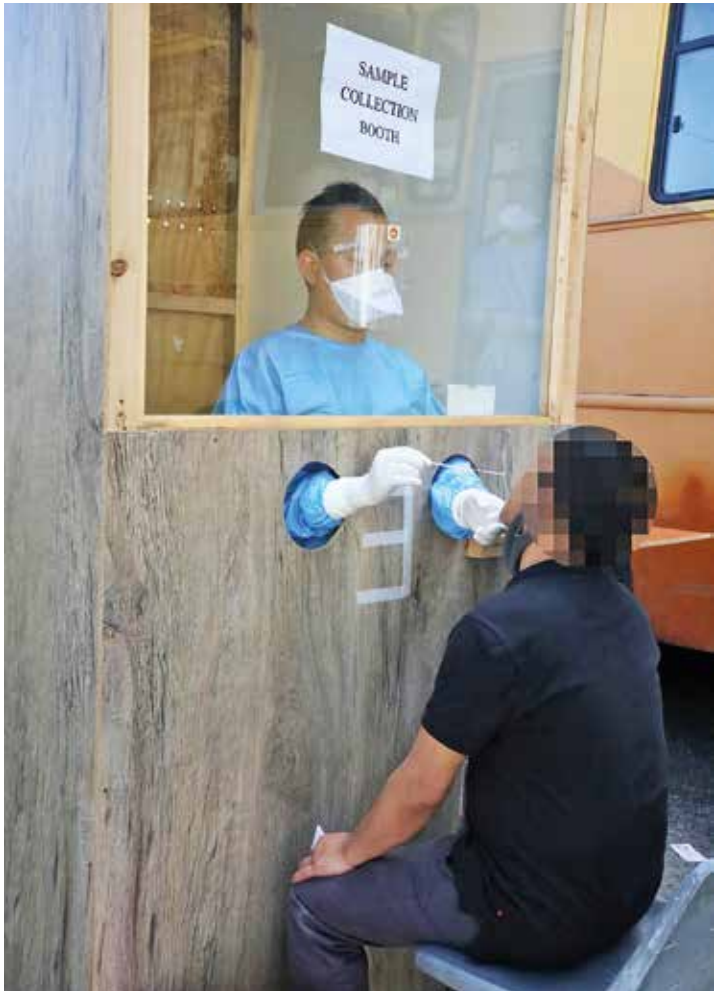
I en klok och human politik är pessimism och optimism delar av en och samma helhet. Men av Narendra Modis uttalanden att döma i covidtider, har yogan gjorts till en ideologi, som ska gagna hans parti och ego. ✪

Väl förberett bergsland slår världsrekord i coronakamp

text **Alf Persson**

”Alla lyckliga familjer liknar varandra, varje olycklig familj är olycklig på sitt eget vis.” Leo Tolstoys berömda öppning på *Anna Karenina* skulle kunna användas i hur pandemin gestaltat sig i världens olika länder, alla med sina olika historier om kampen mot viruset. Så ock Bhutan, med en speciell *touche* – tobakspolitiken (mer om denna senare).

Bhutan har rykte om sig att vara ett ganska svårtillgängligt och isolerat land, understött av turistmystiken. Men detta är en sanning med modifikation – landet besöktes 2019 av mer än 275 000 turister. Runt 53 000 gästarbetare, övervägande indier i bygg- och infrastruktursektorn, var registrerade 2019. Därtill kommer runt 20 000 gångpendlande indiska dagarbetare i gränsstäderna i söder, samt betydande smuggling längs den mestadels artificiella gränsen till Västbengalen och Assam i söder. Allt detta sker i ett land med bara runt 775 000 invånare.

Thimphu, april 2020. Få i Bhutan har testats positivt för covid-19.
Foto: **Bhutan Ministry of Health**

De två stora stöttepelarna i Bhutans ekonomi är vattenkraftexport och turism som svarar för cirka 13 respektive 9 procent av landets BNP. Vad gäller sysselsättning för

bhutanesiska medborgare dominerar dock turistsektorn med runt 50 000 personer direkt eller indirekt engagerade, helt eller delvis. Turismen är dessutom den största källan till utländsk valuta.

Turismen fick 2020 ett tvärstopp den 6 mars, i och med att inga fler turistvisum utfärdades. Två veckor senare stängdes alla gränsövergångar, och endast bhutanesiska medborgare och vissa andra släpptes in. Inga bhutaneser fick lämna landet. I praktiken upphörde därmed också alla reguljära flygförbindelser med Bhutan, annat än för att repatriera bhutaneser från utlandet och andra specialflyg. Restriktioner infördes vad gällde sammankomster, resor och andra aktiviteter. Arbete hemifrån påbjöds; skolor och universitetet stängde och övergick till distansundervisning.

Det var turismen som förde in det första bekräftade fallet av covid-19, en 76-årig amerikansk turist, Brett Hewitt. Han anlände till Paro anlände den 2 mars från Assam tillsammans med sitt ressällskap. Redan sista dagen i Indien hade han mått dåligt och på ankomstdagen besökte han sjukhuset i Thimphu. Läkarna trodde då att det var en magåkomma – magbesvär och aptitbrist var då inte en del av varningsflaggorna för covid-19. Men på en utflykt följande dag till Punakha blev han värre, och efter återkomsten tre dagar senare blev han akut inlagd och isolerad på influensakliniken, vilken redan då utsetts till vårdavdelning för covid-19-patienter. Det positiva svaret kom vid midnatt och genast startades en intensiv kontaktspårning.

Redan vid soluppgången följande morgon hade de direkta kontakterna identifierats och flyttats till karantänhotell och kort därefter hade även de indirekta kontakterna blivit tillsagda att isolera sig hemma i 14 dagar – totalt nästan 300 personer.

Han blev något av en *cause celèbre*, kungen själv övervakade spårningsarbetet, höll sig kontinuerligt underrättad om hans tillstånd, och skänkte honom ett par blå silkespyjamasar och ett vackert sängöverkast. Både kungen och premiärministern talade även personligen i telefon med hans resepartner, som själv blev ”fall nr 2” i Bhutan, dock symptomfri.

Så fort det stod klart att det nu var skarpt läge beslutade myndigheterna att snabbt utrusta och ta i bruk en helt fristående byggnad enbart för covid-19-vård, med separat personal som skulle hålla till i ett isolerat boende. Hewitt blev första och då enda patient.

Trots alla insatser förvärrades dock Hewitts tillstånd snabbt och vårdpersonal var tvungen att intubera honom på femte dagen efter diagnosen. Det slutade dock lyckligt; han klarade sig, trots åldern och multipla riskfaktorer.

Som synes var det snabba och resoluta åtgärder från dag ett, men knappast förvånande. Det spelar säkert roll att både premiärministern och utrikesministern är läkare till yrket, och att hälsoministern har en examen i epidemiologi från Yale. Det fanns alltså ämnesexpertis och politiskt kunnande i en gyllene förening. Som brukligt i Bhutan spelar också kungen en central roll – viktiga beslut formuleras ofta som befallningar från kungen, som sedan personligen följer upp med turnéer runt landet.

Landet var dessutom väl förberett. Redan 2018 utvärderade Bhutan tillsammans med WHO landets krisberedskap, vilket ledde till betydande förstärkningar. I november 2019 genomfördes så en övning med alla berörda aktörer

– scenariet var då att en resenär ankom till flygplatsen i Paro med misstänkt ”coronavirus-sjukdom”. Detta övningsförlopp utspelade sig alltså en månad innan det nya, hittills okända coronaviruset i Wuhan dök upp på radarn och nyheten om detta spreds i världen på nyårsafton 2019.

Tidigt i januari började premiärministern kalla samman berörda myndigheter, bland andra landets motsvarigheter till Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, för att gå igenom landets beredskap med hänsyn till utvecklingen i Kina – kineser är numera fjärde största turistgruppen i Bhutan. Sjukvårdspersonal utbildades och tränades i att ta på och ta av skyddsutrustning och i protokoll för hur olika situationer skulle hanteras.

I mitten av mars fanns landets ”National Preparedness and Response Plan for Covid-19” redan i en fjärde, bearbetad upplaga, vilken innehöll 45 sidor av detaljerade anvisningar.

I slutet av mars blev två studerande som återvänt från utlandet de första bekräftade fallen bland de egna medborgarna. Länge var alla bekräftade fall importerade, vilka effektivt kunde isoleras. Restriktionerna började lättas i juni. Fram till början av augusti var läget stabilt, med totalt bara drygt 100 bekräftade fall och noll döda.

Men då upptäcktes det första dokumenterade fallet av smitta utanför karantänhotellen. Snabbt infördes 11 augusti en total strikt nedstängning av hela landet i tre veckor.

Detta fick naturligtvis många konsekvenser, liknande dem i andra länder, men med åtminstone en speciell bhutanesisk sådan: nedstängningen drabbade även de många hemlösa hundarna. Det bjöds inte längre på matrester från restaurangerna och ingen såg till eller matade hundarna. Armén gick då istället in med ett landsomfattande utfodringsprogram, efter att kungen uttryckt sin oro för hundarnas situation under nedstängningen.

En annan specifikt bhutanesisk inrättning är DeSuups, organiserade volontärer som bistår vid kriser, lätt identifierbara i sina orangea uniformer. De patrullerade gatorna under nedstängningen, hjälpte till med matdistributionen och höll kontakt med invånare för att förklara olika regler.

Vissa restriktioner kvarstod även efter nedstängningen, och bärande av munskydd gjordes nu obligatoriskt överallt utanför det egna hemmet. Läget syntes nu igen under kontroll, men mot slutet av december ökade spridningen i Thimphu. En ny total nedstängning, ”lockdown 2.0” i Thimphu trädde i kraft den 20 december 2020. Den utsträcktes två dagar senare till hela landet och skulle först gälla i sju dagar men förlängdes senare till 14 dagar, för att därefter vara delvis gällande under hela januari.

Till den 21 januari 2021 var det totala antalet bekräftade fall 851, en ökning med närmare 400 fall sedan den andra nedstängningen började. Det första dödsfallet av covid-19 i Bhutan inträffade den 7 januari. Av allt att döma har inga fall konstaterats bland sjukvårdspersonal. Allt som allt är det långt bättre statistik per capita än övriga länder i regionen, och givetvis i en jämförelse globalt. Samma gäller för antalet tester.

Liksom överallt står hoppet nu till vaccinet. Bhutan är med i det internationella initiativet Covax, för att säkerställa rättvis vaccintilldelning. Landet hoppas även på ett avgörande bidrag från Indien. En första omgång på 150 000 doser covishield flögs in den 20 januari. En landsomfattande vaccineringskampanj inleds när tillräckligt många

doser för hela den prioriterade befolkningen har kommit vilket antagligen sker i mars.

Den ekonomiska smällen som följt efter viruset har skakat om landet. Inkomsten från turismen är noll och statens skatteintäkter har sjunkit när företag och butiker stängt. De flesta bygg- och infrastrukturprojekt har avstannat eller går på sparlåga sedan flertalet indiska gästarbetare har åkt hem. Många invånare har förlorat inkomst och blivit arbetslösa. Men som tur är för landet har vattenkraftsektorn haft ett bra år med ökade inkomster från exporten av el till Indien.

Bhutan har fått hjälp från flera håll, inte bara med medicinsk utrustning och förnödenheter, utan även för att mildra den ekonomiska svackan. Stora summor har dessutom flyttats om från olika biståndsprogram, årsbudget och en femårsplan för landets ekonomi.

Kungen delar ut understöd till de svagaste och mest behövande medborgarna i enlighet med en tradition kallad *kidu*, ett kungligt privilegium, som numera finns inskrivet i författningen. Ett särskilt covid-19-kidu-program har gett inkomststöd till folk som förlorat inkomster på grund av pandemin, i synnerhet inom turistsektorn. Hittills har 34 000 personer fått stöd. Det är del av ett större program ”Economy Contingency Plan” via en ”National Resilience Fund” på 400 miljoner dollar (motsvarande cirka 17 procent av BNP). Det gäller att på kort sikt hålla ekonomin igång, att få upp den ekonomiska tillväxten och med för Bhutan okonventionella strategier göra landet bättre rustat att stå emot externa chocker på längre sikt.

Turistsektorn nämndes tidigare. Tvärstoppet för utländska turister slår mycket hårt. Och antagligen kommer det inte att hävas förrän tidigast till höstsäsongen 2021. En rapport från mitten av maj beskriver läget. För berörda hushåll är det dramatiskt och kännbart, tre av fyra hushåll har tappat minst hälften av inkomsterna. Många anställda som blivit arbetslösa eller de som är egenföretagare – vilket många guider är – har inga andra inkomster. Många flyttar därför tills vidare tillbaka till sina hembyar och familjejordbruk. För att mildra effekterna försöker regeringen uppmuntra inhemsk turism, och satsar på vidareutbildning, underhåll av vandringsleder och andra åtgärder.

Till sist, hur var det med tobaken? Bhutan har ju blivit känt som så gott som enda landet i världen att förbjuda all försäljning och köp av tobak 2005, bortsett från en begränsad privatimport. Rökning har dock knappast minskat, i själva verkat har den ökat, tack vare en omfattande och för smugglarna lukrativ införsel över gränsen till Indien – nu en potentiell smittkälla. Som premiärministern uttryckte det:

”Nu är inte rätt tid att försöka ändra folks vanor. Vi försöker inte vara juridiskt korrekta här. Vi vill ha rätt ur covid-19-synvinkel”.

Tills vidare tillåts därför försäljning av tobak, dock endast genom statliga tobaksbutiker och ombud, till glädje för många att döma av succén. Under första veckan av nedstängning i augusti fick tobaksbutiken i Thimphu 10 000 beställningar till ett värde av 5,5 miljoner kronor. Eller som Sonam Choden, en hemmafru i Thimphu, sa efter att fått sin beställning av 20 paket cigaretter till sin man levererad:

”Gubben min är dagens lyckligaste man”. ✪

Uppseglande politisk kris underlättar inte återhämtningen

text **Henrik Schedin**

Den nepalesiska staten lanserade i början av 2020 tillsammans med turistnäringen kampanjen ”Visit Nepal 2020”. Det var en stor internationell satsning för att få fler turister att besöka bergen, Buddhas födelseort, och landets alla mäktiga tempel och vackra nationalparker. Nepal, som är mycket beroende av turister, hade höga förhoppningar och många var engagerade i kampanjen.

Redan i januari slutade de annars så mångtaliga kinesiska turisterna att komma, i februari var Katmandus turistkvarter tomma, och i mars kom kampanjens dödsstöt när Världshälsoorganisationen WHO utropade pandemiläget. Viruset satte stopp för många aktiviteter och förhoppningar, inklusive Nepals stora turistsatsning.

Landet hade precis börjat hämta sig från inbördeskriget som tog slut 2006 och den stora jordbävningen 2015. Nepals befolkning får nu återigen gå igenom ett elddop

Katmandu 2020. I början av 2020 rådde stor optimism inför turistsäsongen.
Foto: **Milosz Maslanka /Shutterstock**

i överlevnad, och ännu en tid av återhämtning väntar. Landet, med en befolkning på cirka 27 miljoner invånare, har klarat sig förhållandevis bra vad det gäller antalet bekräftade fall och dödstal. I skrivande stund har antalet bekräftade fall nått strax över 270 000 i Nepal och antalet dödsfall är drygt 2 000.

I början av januari 2021 har samtal förts mellan Indien och Nepal om att den indiska produktionen av vaccin ska nå Nepal, och ett avtal verkar närma sig. Det är goda nyheter för ett litet land som har svårt att få en syl i vädret på den globala medicinmarknaden. Det samarbetet kan återigen föra Nepal och Indien närmare varandra, efter några år av kyliga diplomatiska relationer. Och processen att återhämta sig från pandemin kan påbörjas.

Nepal exporterar arbetskraft och är därmed också i högsta grad beroende av den globala ekonomin, när viru-

set har lagt sig som en våt filt över världen har givetvis byggprojekt lagts på is och rika familjer har inte velat ha en främling och potentiell smittbärare som hembiträde. Viruset ställer allt på kant.

Frågan om Nepals många migrantarbetare har debatterats under året. De är en viktig del av Nepals ekonomi, men många har i år förlorat jobben. I värsta fall har de även fastnat utomlands, antingen på grund av reserestriktioner eller att de inte har haft råd med flygbiljetten hem. Många familjer satsar alla besparingar på att skicka en av sina ungdomar utomlands för jobb i byggbranschen eller i hushåll. Det anses vara en investering och en möjlighet att ta sig ur fattigdom. Nu har pandemin satt stopp för dessa investeringar och förvandlat guld till sand.

Myndigheterna har stått handfallna och inte gjort mycket för att förbättra situationen. Lokala arbetsgivare och myndigheter har också frånsagt sig ansvaret och de flesta migranter har fallit mellan stolarna.

Ett videoklipp på den nepalesiske ambassadören i Förenade Arabemiraten som ignorerade och viftade bort migrantarbetare som slagit läger utanför hans residens har florerat i sociala medier. De var arbetslösa och hemlösa och bad om hjälp, och klippet blev en symbol för myndigheternas brist på stöd till alla dess människor i limbo.

Utsatta människor har blivit än mer utsatta. Det är väl pandemins refräng. De som redan hade ett överflöd fick i vanlig ordning mer i sina fickor, men daglönare, småbönder och migrantarbetare fick mindre att röra sig med. En världsordning som aldrig tycks brytas.

En annan ordning som inte tycks brytas är Nepals instabila politiska klimat. Det första parlamentsvalet efter inbördeskrigets slut hölls 2017 och trots partiombildningar och andra röror har åtminstone parlamentet varit intakt sedan dess. Det som pekade mot ett stabilt politiskt klimat var tydligen bara en hägring. Den 20 december gick premiärminister K.P. Sharma Oli ut och meddelade att parlamentet skulle upplösas.

De sista veckorna under 2020 innebar ett rörigt slut på ett oroligt år. De olika kommunistiska partierna hade 2019 förenats inom det nya partiet Nepal Communist Party (NCP). Efter Olis uttalande är det splittrat. Olika fraktioner i partiet tar ställning för eller emot Oli, och det återstår att se om det unga partiet överlever krisen. Tidigare under året hade redan ett utbrytarparti bildats. Den nepalesiska vänstern är delad och stångas internt istället för mot det liberala oppositionspartiet Nepali Congress.

Beslutet att upplösa parlamentet verkar vara ett desperat försök att klamra sig fast vid makten efter att missnöjet mot Olis ledarskap har växt under året. Hanteringen av pandemin har från början fått hård kritik. Många har efterfrågat större transparens i utgifter och beslut kring krisen. Detta, tillsammans med en haltande ekonomi, har gjort att landets ledarskap har ifrågasatts. Olis position och inflytande inom partiet börjar minska och detta verkar vara ett desperat försök att fylla parlamentet med mer Oli-vänliga delegater. På så sätt skulle han kunna bita sig fast vid landets högsta ämbete.

Många inom NCP har uttryckt förvåning och ilska över beslutet, som uppenbarligen inte var förankrat bland andra regeringsmedlemmar. Kritiker menar också att det är ett brott mot konstitutionen, och det prövas just nu i Högsta domstolen.

Olis metod har kallats auktoritär av politiska kommentatorer i Nepal och har mötts av mycket kritik bland allmänheten. Människor har trotsat viruset och gett sig ut för att demonstrera utanför Singha Durbar, kvarteret i Katmandu där regeringen har sitt säte och merparten av ministerierna är placerade.

Innan Högsta domstolen har prövat Olis försök är det mesta oklart, även om premiärministern fortsätter på den inslagna vägen och håller tal som om det blir nyval nästa år. Däremot är det tydligt att Nepals politik än en gång är i gungning, vilket är sorgligt och skamligt. En demokratisk och politisk kris kommer inte underlätta återhämtningen från viruset.

Katmandu, 1 september 2020. Trafikpolis tar hjälp av en skyltdocka som med stadiga händer för ut coronainformation. Foto: **Binod Prasad Adhikari /Shutterstock**

Detta är inte vad något land behöver i nuläget. Den representativa demokratin måste få agera ostört. De som tillhör det nepalesiska samhällets toppskick måste finna sig i att parlamentet inte alltid gynnar just dem. Befolkningen har efterfrågat ansvar och praktiska lösningar på covid-19-krisen, inte omkastade institutioner och politisk instabilitet.

Nepaleser är vana vid oroliga tider, även om de är trötta på allt tumult. Viruset och dess verkningar är svåra att påverka för gemene man. Men när pandemin är under kontroll förutsätter jag att gatuförsäljare och turistguider kommer att kämpa på som vanligt, demonstrationerna mot dumdristiga politiska beslut kommer avlösa varandra och smogen från taxibilar och tegelbrännerier kommer fylla luften.

Att återgå till det vanliga kanske inte är bra, men det är bättre än nuläget. ✪

Effekterna av covid-19 har inte skonat en enda öbo

text **An Islander**

Länge föreföll det som om det nya coronaviruset inte skulle slå särskilt hårt mot Sri Lanka. Landets gränser kan ju kontrolleras och andra dödliga virussjukdomar som sars, svininfluensan, fågelinfluensan och galna-ko-sjukan (mul- och klövsjukan) landsteg inte på ön.

Turister utgör en stor andel av de inresande, vid sidan av tidigare öbor som hälsar på hemma, och en mindre men växande andel affärsresenärer.

Men hotet från ett invaderande virus togs från första början på största allvar av öns politisk-militära ledning. Sri Lankas regering och dess väpnade armar för nu en annan sorts krig för att slå ner och bekämpa coronaviruset varhelst det dyker upp. Strategin på det nya slagfältet var att smittspridningen på ön skulle begränsas genom rigorös och stenhård kontroll av alla smittade.

I mars 2020 gjorde pandemin att ekonomin stelnade

Colombo, 2020. Virustestandet inleddes i Sri Lanka i mars 2020.
Foto: **An Islander**

såväl lokalt som globalt. Precis som i andra länder började Sri Lanka och många av landets invånare snart kvävas ekonomiskt. Den redan trasiga ekonomin slogs sönder, vilket bland annat fick president Gotabaya Rajapaksa att genom ambassader i världen be Sri Lankas vänner att skicka pengar rakt in i statskassan.

Många av de 22 miljoner invånarna började leva allt mer ”ur-hand-i-mun” på grund av alla nedstängningar. I delar av ön infördes utegångsförbud. Allt fler affärer stängde och det uppstod störningar i bank- och hälsoväsendena. Inom fängelserna, som i de flesta fall är överbelagda, blev fångarna allt mer oroliga.

Anhöriga till människor som drabbats av covid-19 upptäckte också att de stigmatiserades och polariseringen har ökat. Smällen på psyket som det innebär har tagit hårt på många anhöriga. En ung man tog sitt liv efter att hans

mamma förts bort av vårdare i rymddräktsliknande utstyrsel efter att hon testat positivt för covid-19.

För regeringen innebar covid-19 en enorm utmaning. Först kom frågan om att få hem alla migrantarbetare, samtidigt som hälsovårdssystemet i landet behövde uppgraderas och ett omfattande system för karantän för att hindra smittspridning på kort tid skulle införas.

Landets väpnade styrkor, ”Tri-forces”, alltså armén, flottan och flygvapnet, gavs en central roll i såväl hantering av smittade som att förebygga att smittan skulle spridas. Det krävde såklart ny skyddsutrustning och nya rutiner. Även polisen och dess specialstyrka STF involverades. Huvudansvaret lades på arméchefen.

Andra frågor på regeringens bord rörde hanteringen av fångarna på landets fängelser, styrande av människors utövande av religiösa ceremonier och att se till att rättigheter inte kränktes. Arbetarna på landets teplantage var redan en utsatt grupp i samhället, som det nu behövde tas särskild hänsyn till.

Colombo 2020. Människor inordnar sig under nya regler i Sri Lanka.
Foto: **An Islander**

Det dröjde bara två och en halv månader från det att Gotabaya Rajapaksa hade valts till president, tills det första fallet av covid-19 konstaterades, när en kvinna från regionen Hubei i Kina testade positivt den 28 februari 2020. Tre veckor senare friskförklarades hon, vilket bekräftades med en kindpuss från landets hälsominister.

Men bara några dagar senare, den 23 mars, konstaterades det första inhemska fallet. Smittspårning gav vid handen att mannen som var chaufför hade smittats av italienska turister.

Under första vågen klarade sig Sri Lanka relativt lindrigt undan, med ett drygt tiotal dödsfall, men andra vågen blev kraftigare och runt årets slut kunde dödstalet summeras till 200 med sammanlagt nästan 50 000 smittade, enligt Epidemiology Unit. I slutet av januari 2021 har dödstalet passerat 300 och antalet smittade 60 000.

Vid nedstängningen från 20 mars till 27 juni bromsades det mesta av den för ön normala aktiviteten av. Polis och militär satte upp vägspärrar, check-points, vilka förde tankarna till inbördeskriget, och vissa delar förklarades ”isolerade” för att bekämpa viruset. Regeringen fick mestadels solitt stöd bland befolkningen för de tuffa åtgärderna.

Men en spöklik känsla rådde över ön. Få människor rörde sig ute och platser där sjudande aktivitet annars är regel låg nu öde. Bandaranaike International Airport stängdes och i hamnen i Colombo lossades bara de importerade varor som ansågs vara absolut nödvändiga. Företag som tvingades bromsa in och hotell som plötsligt inte hade

en enda gäst såg ingen annan utväg än att börja säga upp anställda. Andra företag kapade lönerna med upp till 35 procent, medan några, inte minst i den växande IT-branschen, kunde ställa om till distansarbete.

Sammantaget gällde att alla fick klara sig bäst de kunde. Det fanns ingen tid att förbereda sig inför en nedstängning. Daglönarna, som ofta står helt utan besparingar, visste plötsligt inte hur de skulle kunna äta sig mätta.

Den 21 maj ville en man i Colombo på eget initiativ hjälpa de fattiga och delade ut mat till behövande. Tre kvinnor trampades ihjäl i den folkmassa som ville få ta del av allmosorna och ytterligare nio skadades. Människor i slummen berättade att de 5 000 rupier som var och en fått till sig av regeringen inte räckte långt.

När virusspridningen ökade öppnades flera center runt ön för behandling av covid-19-patienter. Militära anläggningar och skolor ställdes om för att kunna tas i anspråk vid behov.

På grund av bristen på sjukhusplatser i Colombo skickades patienter runt ön i särskilda transporter. Föräldrar som hade smittats och hämtades för att avskiljas från sina familjer var förtvivlade när de tvingades bort från sina barn. Mödrar skickades till basen Kandakadu i östra provinsen, samtidigt som fäderna fördes till en bas i Bandarawela i centrala provinsen. En man som fick behandling i Puttalam i östra provinsen förklarade vad han varit med om:

– Min fru och jag skickades till två olika behandlingscentra. Barnen sattes i karantän på andra platser. Mina två söner fick inte vara tillsammans under den första svåra tiden och grät oavbrutet ända tills de förenades. Flera personer hade tagit upp frågan med de ansvariga.

Migrantarbetarna i Mellanöstern drabbades allra hårdast när repatrieringen till Sri Lanka stoppades efter att flera av de återvändande hade burit på den fruktade smittan. Enligt Sri Lankas regering var en anledning till beslutet att de 20 000 sjukhusplatser som fanns på ön inte skulle räcka till.

I Saudiarabien, Oman, Abu Dhabi, Jordanien, Kuwait och Dubai började migrantarbetare från Sri Lanka tappa tålamodet. De hade avskedats eller tvingats sluta sina jobb med mycket kort varsel och många gick då dessutom miste om sina slutlöner. I Jordanien ingrep polis med tårgas mot över 340 protesterande gästarbetare från Sri Lanka som inte fått sin lön och plötsligt stod utan anställning. I Oman rapporterades om dispyter med personal vid Sri Lankas ambassad.

Hjälpen uteblev och ett stort antal migrantarbetare stod ensamma, strandsatta och utlämnade i ett främmande land. Många använde sociala medier för att berätta om vad de varit med om och spred filmer. En kvinna berättar

Colombo, 2020. Protester mot att migrantarbetare i Mellanöstern inte får hjälp.
Foto: **An Islander**

Negombo, 10 april 2020. Invånare i staden köar utomhus för att få köpa livsmedel. Foto: **Meepura.com**

i ett filmklipp att hon hade testats för covid-19 och fått ett felaktigt positivt provsvar från ambassaden i Kuwait och därför hade missat sitt flyg. Det fick till följd att hennes elvåriga dotter hamnade i en besvärlig situation hemma i Sri Lanka, där vårdnadshavarna mitt i krisen visade sig vara oförmögna att kunna ta hand om flickan.

Sri Lanka Bureau of Foreign Employment (SLBFE) menade att de utländska beskickningarna delade ut mat till de strandsatta arbetarna. Det motsades av medlemmar i Women for Rights Organisation och släktingar till kvinnor som var strandsatta i Jordanien. Det hölls en protest utanför SLBFE:s kontor, med krav på att regeringen måste bekosta hemtransport. Ett av argumenten var att de som arbetar utomlands förtjänar en bra behandling, inte minst eftersom de årligen skickar hem motsvarande sju miljarder dollar till anhöriga Sri Lanka.

I oktober svepte den andra vågen in över ön. Det började med att en arbetare vid klädindustriföretaget Brandix i Minuwangoda, 26 kilometer från Colombo, insjuknade i covid-19. Kvinnan hade tvingats arbeta på grund av personalbrist. Hela fabriken och arbetsstyrkan fick därefter sättas i fullständig isolering.

Ägaren av ett pensionat där flera av arbetarna bodde rapporterade att hennes hyresgäst hade tvingats arbeta trots att hon varit sjuk. Den hållningen från fabriksledningen gjorde att smittan spreds ohejdat. Den 20 oktober hade över 1 000 positiva fall registrerats, av vilka 90 procent var kvinnor.

Flera företag i klädindustrin som ligger i en så kallad Free Trade Zone, frihandelszon, stängdes och arbetare ombads lämna området.

– Vi fick inga pengar från vår arbetsgivare och vi visste inte vad vi skulle ta oss till eftersom vi inte hade några pengar alls. Och genom att vi inte hade arbetat på några dagar hade våra små besparingar tagit slut, berättade en tamilsk arbetare hemmahörande i Jaffna i norra delen av ön.

I sociala medier förtalades den kvinna som påstås ha insjuknat först. Hon anklagades för att ha smittat hela fabriken och ett falskt rykte spreds att hon skulle ha fått smittan efter att ha haft kontakter med utländska medborgare.

Generalsekreteraren för den fackliga organisationen General Services Employees i frihandelszonen, Anton Marcus, röt i mot yttrandena och förklarade att arbetarna var exploaterade å det grövsta och att de behandlades utan respekt i samhället:

– Det är vidrigt att påstå att en arbetare smittat andra och att peka ut den personen som skyldig.

Han underströk att närmare 80 procent av arbetarna var unga kvinnor eller ungdomar från landsbygden, och

att deras arbetsmiljö i fabrikerna var undermålig.

Efter att officiella hälsoundersökningar som genomförts kunde det konstateras att arbetare från Indien som kommit till fabriken varken hade testats eller satts i karantän innan de började arbeta. Med största sannolikhet var det anledningen till att smittan kom in.

I klustret vid Brandix smittades ytterligare 8 000. Många av dessa arbetade, rörde sig vid eller hade besökt den lokala fiskmarknaden i Peiliyagoda. Utan förvarning tvingades alla arbetare in i bussar och fördes till olika covid-19-center. Totalt 10 447 positiva fall rapporterades ha uppstått kring fiskmarknaden. Till sist beslutade regeringen att smittade i stället skulle sätta sig i karantän i hemmet och uppsöka sjukhus enbart om de fick svåra sjukdomssymptom.

Pandemirelaterade oroligheter i fängelserna har ökat i omfattning. Fångar i ett flertal fängelser har protesterat i takt med att smittan spridits i de ofta överbefolkade anläggningarna. De har i många fall inte kunnat värja sig mot viruset genom att social distansering är praktiskt omöjligt och skyddsåtgärder har saknats.

Den ansvarige för landets fängelser, fängelsekommissionens chef Thurshara Upul Deniya, har sagt att det i Sri Lanka finns en samhällsspridning och att det därför har varit svårt att hindra viruset från att ta sig in i fängelserna. Några av alla de tusentals som arresterats, häktats eller fängslats under 2020 har varit asymptomatiska när de kom till fängelset och då kom i kontakt med andra intagna. Personal kan också ha smittats och fört smittan vidare.

I samband med oroligheter vid Bogambara-fängelset i Kandy den 18 november avled en intern efter att ha försökt fly över en mur. Händelsen inträffade efter att det blivit känt att sju interner hade testats positivt. Andra fångar hade då flytt i rädsla för att själva smittas.

– Mannen hade skjutits i huvudet, konstaterade advokaten Senaka Perera, som är ordförande för organisationen Committee for Protecting Rights of the Prisoners (CPRP).

Den 30 november dödades elva fångar sedan vakter öppnat eld mot interner vid fängelset i Mahara, i utkanten av Colombo. Ytterligare minst 71 skadades vid uppploppet. Det hade sin upprinnelse i att fångar började protestera mot brister i förhållandena som var kopplade till smittspridningen. Internerna hade efterfrågat ökad virustestning och att smittade skulle isoleras från övriga intagna.

Muslimer på ön har argumenterat emot regeringens beslut om krav på kremering av de som avlidit av covid-19, då detta strider mot muslimska religiösa traditioner. De framförde synpunkten att andra länder inte hade kremerat avlidna muslimer och att Sri Lankas beslut stred mot WHO:s riktlinjer. Men regeringen har stått fast vid beslutet om att alla som avlidit på grund av covid-19 måste tas om hand noga och att deras kroppar måste kremeras för att viruset inte ska finnas kvar i marken. Maldiverna, som är ett muslimskt land, har erbjudit Sri Lanka att kroppar kan begravas enligt muslimsk tradition på ögruppen 100 mil sydväst om Sri Lanka.

Samtidigt som öborna anpassar sig efter den nya verkligheten vill de inte att viruset och bekämpningen av detsamma ska politiseras ytterligare. ✪

Översättning: Johan Mikaelsson

Inte ens en pandemi stoppar flödet mellan kulturer

text **Zac O'Yeah**

Det var när jag stod och valde bland skiftnycklar vid ett basarstånd fullproppat med allehanda verktyg och redskap från sticksågar och skruvmejslar till billiga kinesisktillverkade borrmaskiner, som jag hörde skriken:

– Corona! Corona!

Trots att jag bott tjugo år i Indien där medelklasspersoner (inklusive min fru) föredrar att professionella snickare kommer hem för att skruva fast hyllor på väggarna, har jag inte lyckats skaka av mig den typiska gör-det-själv-andan som vissa nordbor dragits med ända sedan stenåldern. Så trots att indier skakar på huvudet när de ser mig pyssla och syssla, älskar jag att flanera i Bangalores basarkvarter, inom gångavstånd från buss- och järnvägsstationerna, och rota bland praktiska grunkor som kan vara bra att ha hemma när längtan av att vara händig blir överväldigande.

Men för ett ögonblick distraherades jag. Det hade nämligen redan pratats om att införa utegångsförbud och själv hade jag grävt fram ansiktsmasken som jag köpte en gång för länge sedan när luftföroreningarna i staden översteg gränsen för vad som blir ohälsosamt. Jag vände mig om och lade märke till några grabbar klädda i flashiga jeans och neonfärgade skjortor som om de var statister i en sydindisk gangsterfilm.

Bangalore, 7 april 2020. Artikelförfattaren går ingenstans utan sin skiftnyckel. Foto: **Zac O'Yeah**

De gestikulerade åt mitt håll. Sedan hajade jag. Det var jag som var den potentiella smitthärden. Jag betalade snabbt för skiftnyckeln och skyndade mig mot Chickpets tunnelbanestation eftersom den allmänna tumregeln för utlänningar i Indien är att man ska undvika att befinna sig på fel plats vid fel tidpunkt.

Två dagar senare läste jag i den lokala kvällstidningen att en fransos som förkovrat sig i indisk filosofi på ett ashram i Puttaparthi, 150 km norr om staden, tagit bussen till Bangalore mitt under den första utegångsförbuds-

dagen den 22 mars. Det hade visat sig att budgethotellen kring busstationen vägrade att släppa in utlänningar på grund av smittorisken. Istället förföljdes den ålderstigne turisten av hysteriskt folk längs gatorna.

Det ironiska i tragedin var att folkmassan också bröt mot utegångsförbudet och genom att angripa turisten bevisades att de missförstått meningen med social distansering. Fast å andra sidan kan man också föreställa sig att de tillhör den specifika socialgruppen som inte läser dagstidningar och därmed saknar tillgång till nykter journalistik, utan föredrar falsknyheter som distribueras kostnadsfritt via WhatsApp och andra sociala medier vilket självfallet ledde till att de tog för givet att denna enstaka fransos på något sätt importerat viruset till Indien.

Smittan resulterade nämligen i Indien i en omfattande desinformationskampanj på nätet – enligt Wikipedia (som i sig själv är en källa för falska rykten) rapporterade Twitter till exempel att köttätare spred pandemin medan vegetarianer skulle vara immuna, det sades också att ifall handsprit dödade viruset så borde alkoholism vara det bästa botemedlet, medan vissa folkledare ska ha hävdat att pandemin enbart var Allahs hämnd mot kineserna för deras behandling av uigurer, och pandemin ska även ska ha lett till attacker mot folk från nordöstra Indien som ju angränsar till Kina samt diskriminering av bybor i Uttar Pradesh som råkade tillhöra en by som råkar heta Koraunа, fast mest bekymmersamt var nog att läkare och sjuksköterskor – som bekämpade sjukdomen och räddade liv – vräktes från sina lägenheter eftersom grannarna oroade sig för att bli smittade, alltmedan guruer parallellt lanserade påhittade kurer som alla ville prova (som att spruta senap i näsan vilket påstods lösa upp viruset eller annars kunde man enligt vissa uppgifter duscha av sig sjukdomen genom att stå bakom en kossa medan den urinerar).

Lyckligtvis uppmärksammades situationen av observanta journalister från Bengaluru Mirror som tillsammans med polisen räddade den olycksalige utlänningen och köpte frukt åt honom, eftersom de enda ord som den svältande resenären lyckades få ur sig var:

– Banan, banan.

De vanligtvis så resenärsvänliga kvarteren där jag själv vistades i flera månader när jag för första gången kom hit 30 år tidigare, började i en handvändning behandla sina besökare fientligt på ett sätt jag aldrig kunnat föreställa mig. Förvisso kan man givetvis hävda att dessa missledda lokalinvånare endast ägnade sig åt okynnigt tidsfördriv – måhända trodde de sig beskydda Indien genom att bilda ett improviserat medborgargarde som dock (om man begrundar saken) skrämmande lätt hade kunnat förvandlas till en lynchmobb om inte polisen ingripit och beordrat ett av hotellen att erbjuda turisten rum.

Det fick mig att undra hur sådant här kan tänkas påverka Indienbilden i världen, vad det kan ha för inverkan på förhållandet mellan turister och lokalbefolkningen, och framför allt om känslan av trygghet kan återställas för alla vilka besöker vad som hitintills ansetts vara ett av världens gästvänligaste länder. Sedan 1960-talets hippieperiod och via 1980-talets charterresenärer till 2000-talets mångfacetterade upplevelseturism har Indien utvecklats till en svårslagen semesterdestination vilket i sin tur genererar en betydande portion av landets hårdvalutareserver. Enligt uppgifter jag sett, utgör turistekonomin cirka nio procent av BNP under ett normalår.

Bangalore, 7 april 2020. Kö med noggrann distansering utanför matbutik.
Foto: **Anjum Hasan**

Beträffande den inhemska öppenhjärtigheten kan jag som ett slags personligt vittnesbörd nämna hur främlingar överallt – i grannskap där jag bott, på bussar och tåg medan jag rest runt – oftast hälsar en glatt och gärna småpratar en stund. Just här i södra Indien, istället för att fråga ”hur är läget?” spörjer man alltid ”har du druckit ditt kaffe?” vilket är en fras jag finner helt underbar.

Bekanta hörde av sig från Sverige – där coronaviruset spreds betydligt snabbare men folk bekymrade sig ändå för min säkerhet och tyckte att jag betedde mig naivt när jag inte evakuerade mig utan förfäktade att Indien inte var alls så illa åtgånget av pandemin.

De handlingskraftiga indiska myndigheterna satte snabbt (redan den 18 januari) igång med febertestning av inresande på flygplatserna. Sammanlagt kontrollerades över 1,5 miljoner resenärer, följt av karantäner som skärptes stegvis. Det första fallet av covid-19 diagnosticerades den 30 januari i Kerala – en indisk student som pluggat just i Wuhan, Kina, där epidemin uppstod. Därefter hände inget tills mars, då en turistgrupp från Italien visade sig bära på smittan och insjuknade i Rajasthan. Sedan dog en 76-årig man den 12 mars av sjukdomen, vilket ledde till snabba åtgärder. Här i Bangalore stängdes köpcenter, biografer och pubar tämligen omedelbart medan it-anställda uppmanades att arbeta hemifrån. Inom kort ställdes dessutom kollektivtrafiken in medan serveringar endast fick sälja mat för avhämtning. När det rikstäckande utegångsförbudet infördes den 25 mars stängdes allt utom apotek, vissa mindre mataffärer och grönsakshandlare, mjölkbodar och lokala slakteributiker, medan även taxi och rikshor förbjöds på gatorna.

Parallellt förseglade man först delstatsgränserna, därefter kommungränserna och slutligen stadsdelsgränserna för att få folk att hålla sig på plats. Individer som misstänktes kunna vara smittade, men saknade symptom, blev ombedda att själva försätta sig i hemkarantän och instruerades att knäppa geotaggade selfies med en timmes mellanrum från det att de vaknade tills de gick och lade sig på kvällen vilka måste *whatsappas* via mobilen till myndigheterna – och de som inte följde reglerna hämtades av polisen och flyttades till masskarantänläger där de fick tillbringa två veckor istället. Individer som rörde sig utomhus utan giltigt skäl (exempelvis brådskande ärende till sjukhus) stoppades i poliskontroller, speciellt om de inte bar skyddsmask. Trafikanter fick sina fordon be-

slagtagna, omkring 6 500 blev av med bilar och mopeder per dag i staden när inspektionerna var som intensivast. Endast yrkesfolk med passersedlar utfärdade av polisen tilläts åka omkring fritt – exempelvis sådana som jobbade inom vården eller andra samhällsnödvändiga verksamheter samt transportarbetare som fraktade livsmedel eller andra förnödenheter.

Det var hårda bud. Myndigheterna rekommenderar samtliga att handla på nätet och få matkassar eller måltider hemlevererade, men i och med den gigantiska befolkningen hamnade nätkunderna ofelbart i veckolånga köer. Utanför de få affärer som höll öppet där jag bor, ett typiskt medelklassområde blandat med fattigare kvarter, ringlade sig köerna men var inte på långt när lika tålamodsprövande som på nätbutikerna – fast då man väl tilläts kliva in var hyllorna nästan tomma. Innan allt tog slut lyckades jag köpa en storpack makaroner och en liter ketchup som räckte i några veckor.

Som konsument gjorde man dock bäst i att se upp, för pirater som passade på att göra sig en hacka arresterades titt som tätt: polisen gjorde enligt dagstidningen Deccan Herald exempelvis ett tillslag mot en firma som hann sälja 70 000 falska N95-skyddsmasker (motsvarar det svenska så kallade FFP1-munskyddet) till ett värde av tio miljoner rupier (1,3 miljoner kr) innan ägaren greps – hopsydda av vanligt tyg med N95-stämpel på krängdes dessa för 200–500 rupier per styck (cirka 30–60 kr); en razzia på ett apotek ledde till att man fann förfalskad handsprit som bestod av vatten blandat med en gnutta isopropylalkohol, glycerin, rengöringsmedel och blå färg (dessa tingade 610 rupier eller 80 kr för en halvlitersflaska), ett annat apotek sålde oäkta infraröda kontaktfria termometrar för 15 000 rupier per styck (motsvarande cirka 2 000 kr).

Redan i början av april var turistevakueringen i full fart. Dagligen nåddes jag av nyheter beträffande flygplanslass med européer som flögs hem från Goa och Delhi, medan Bangalore inväntade ett tyskt evakueringsflyg för att hämta yogastudenter från närbelägna Mysore – men vilket svenskar också kunde boka in sig på. Fast jag valde som sagt att stanna, för jag kunde inte undgå att notera att infektionen spreds snabbare i Sverige än i Indien.

Ambassaderna anordnade också samfälligt flygbussar från större turistmål i och med att utegångsförbudet omöjliggjorde privata transporter. Meditationselever i Rishikesh, hippies från Pushkar, Taj Mahal-besökare i Agra och harekrishna-anhängare i Mathura kunde nå New Delhis flygplats till självkostnadspris.

Av det tjugotal svenska turister som jag själv var i kontakt med befann sig dock ingen i omedelbar livsfara, men några varslade om att deras mediciner inte skulle räcka om de tvingades stanna mycket längre eftersom de planerat inför betydligt kortare vistelser. Andra hade haft det krångligt med att få tag på mat, fast de blev hjälpta av indier i grannskapet som ordnat något ätbart och dricksvatten. Flera stycken valde faktiskt liksom jag att helt enkelt bara förlänga semestern, för att undvika böket och stöket med evakuering.

Även indier evakuerade sig och det handlar om helt andra transportmedel – enligt vad jag såg i dagstidningarna vandrade över en halv miljon daglönare utan stadig inkomst till fots hem mot sina byar (för dem sattes eva-

kueringståg in först i maj vilket resulterade i de långa fotvandrande människokaravanerna) eftersom de inte hade råd att sitta arbetslösa i storstäderna, trots att myndigheterna ställt i ordning 21 064 flyktingläger och matransoner delades ut till flera miljoner behövande. Men många var förstås oroliga för att bli sjuka och i hembyn hägrade tryggheten som storstäder sällan erbjuder sina mest utsatta invånare. Ingen vet riktigt, men det nämns att tiotals miljoner migrantarbetare blev arbetslösa under nedstängningen.

Det är enorma siffror, men å andra sidan menar experter att det var just tack vare den strikta nedstängningen som Indien överlevde pandemin. Nu mot slutet av året har man formellt konstaterat drygt åtta miljoner smittade, vilket visserligen betyder att Indien har näst flest smittade efter USA som blivit årets officiella pesthärd, men här rör det sig huvudsakligen om en symptomfri sjukdom, allra högst upplevs den som en ordinär förkylning, medan ytterst få dör rent procentuellt sett – endast drygt 100 000 har omkommit hittills. Enligt diverse undersökningsstatistik som publicerades i november 2020 har mellan 35 och 46 procent av befolkningen i Karnataka, där jag alltså bor, utvecklat antikroppar mot covid-19 vilket torde innebära att de fått i sig viruset vid något tillfälle. Jag tar fram miniräknaren och konstaterar att det i så fall torde röra sig om 31,5 miljoner smittade. I en enda indisk delstat! Men å andra sidan har alltså endast 0,007 procent av alla indier avlidit på grund av smittan. Medan indier representerar 17,5 procent av världsbefolkningen, utgör de indiska dödsoffren 7 procent av de sammanlagda offren globalt sett.

Återigen finns det inga klara och tydliga förklaringar till hur det kunnat bli så här, men jag läser i diverse tidningsanalyser att nedstängningen ledde till att smittspridningen förflöt saktare samt att munskyddstvånget ledde till att folk som smittades fick i sig mindre mängder av viruset, vilket tros ha lett till mildare infektioner. Det starka solskenet kan också vara en faktor eftersom det misstänks att D-vitamin skyddar mot viruset, samt att solen naturligtvis bränner upp bakterier av alla de slag som frodas i kyligare klimat. Detta, kombinerat med det faktum att man i Indien vardagligt utsätts för en komplex bakterieflora, fick uppenbarligen det nya viruset att tappa stinget så att det med tiden omvandlades till en relativt harmlös bakgrundssjukdom bland alla de andra hälsohoten man undkommer dagligdags, från kolera och tuberkulos till spetälska och malaria.

Sedan är det ju ett välkänt faktum att indier inte ägnar sig åt sådant där europeiskt ansiktsgnidande när de möts, inget kramande, kindpussande, man tar oftast inte ens i hand utan föredrar den värdiga gest som kallas för namaste. Till och med i bollywoodfilmerna är den rådande tendensen att undvika filmkyssar, så att när läpparna närmar sig varandra brister hjälten och hjältinnan istället ut i sång och tar sig en svängom på någon snöig alpsluttning medan ett tåg rullar in i en järnvägstunnel i backen under dem. Därmed finns redan en naturlig social distansering som minskar spridningen.

Dessutom har folk i Indien en mer kreativ attityd till sådana här fenomen. I norra Indien har familjer döpt nyfödda barn till ”Corona” respektive ”Lockdown” [utegångsförbud] med förhoppning om att folk ska ta bättre hand om sig själva. Filmproducenter i Bollywood har också registrerat titlar med ord som ”corona” och ”COVID”

i hopp om gratis marknadsföring tack vare den globala pandemin. De goda idéerna är många.

Själv har jag genom karriären som deckarförfattare utvecklat ett privat intresse för kusliga belägenheter, vilket återspeglas i mitt referensbibliotek som är fullt med titlar som *The Action Hero's Handbook* och *The World's Most Dangerous Places* samt *The Zombie Survival Guide*. Fast även om pandemin skulle råka vara min enda chans att se världens undergång från första parkett – eller åtminstone få en försmak – förmådde det mig inte att trotsa utegångsförbudet för att leta efter svartabörshajar som kan sälja cigaretter och whisky (både tobakshandlare och alkoholbutiker stängdes ju från mars till maj) för att göra den påtvingade hälsokuren uthärdligare. På det hela taget var erfarenheten nyttig: eftersom det inte gick att gå på krogen, gick jag istället ner från 99 kg till 86 kg på två månader.

De enda utflykterna jag vågade mig på under den hårdhänta samhällsnedstängningen var att gå runt kvarteret till apoteket för att fylla på lagret med desinficerande tvål, handrengöringsmedel och bakteriedödande munvatten. De fåtaliga fotgängarna jag mötte glodde misstänksamt och bytte trottoar när de såg mig komma gående. Det är en attityd som smittar snabbare än coronaviruset, för innan jag visste ordet av gjorde jag detsamma, särskilt om de andra utlänningarna såg kinesiska ut. (I grannstaden Mysore förvägrades studenter från den indiska delstaten Nagaland att handla i en matbutik eftersom den nordöstra delen av landet gränsar mot Kina och befolkningen där har vissa utseendemässiga likheter med kineser. Ärendet polisanmäldes och affärsföreståndaren arresterades.)

Bangalore 7 april 2020. Artikelförfattaren spanar in det magra utbudet.
Foto: Anjum Hasan

Jag blev också lätt stressad om jag fick syn på indier som verkade vara tillräckligt välbesuttna för att ha semestrat utomlands. Hade de kanske varit i Italien på sistone? Jag började till och med bli misstänksam mot mig själv: var det ansvarslöst att röra vid grinden utanför vår bostad när jag öppnade den? Till och med apotekaren tycktes ha infekterats av den här nya neurosen. Efter att jag köpt tillräckligt med desinfektionsmedel för att räcka året ut, bad jag om halstabletter. Trots att vi båda bar munskydd och apotekaren dessutom hade kirurgiska gummihandskar på sig och den meterbreda apoteksdisken skilde oss åt, tog han ett steg tillbaka.

– Vi har slut på all hostmedicin. Varför behöver du det?

Innan han slog nödnumret till karantänmyndigheten avstyrde jag det hela genom att snabbt haspla ur mig:

– Om det värsta skulle inträffa. Gud förbjude.

På vägen hem passerade jag en kvinna som brukade städa hos en av mina grannar och vi hälsar vanligtvis på varandra med ett muntert ”har du druckit ditt kaffe?” Nu låg hon på trottoaren i sin slitna sari och såg ut att svälta. Först sa jag, som alltid (på det lokala språket kannada):

– Coffee aitha?

Sedan begrep jag att hon i dessa karantänstider förstås inte hade något jobb att gå till och därmed knappast råd att dricka kaffe, än mindre äta, så jag gav henne de två hundralapparna som jag just fått i växel. Medan jag hastade hemåt tänkte jag på vad en sådan här pandemi kan innebära i praktiken, utöver de rent medicinska konsekvenserna. Förutom svårigheter av många olika slag som drabbar befolkningar världen över – förlust av nära och kära, massarbetslöshet som kan leda till hungersnöd och annat som analyseras av krönikörer i de flesta tidningar och tv-kanaler så jag överlåter den delen av problemet åt tyckare som har fler och bättre åsikter än jag – funderar jag närmare bestämt på vad för slags långvarig effekt detta kan ha på vårt resande och internationella kulturkontakter.

För när man väl suttit hemma och rullat tummarna i några veckor, storstädat och tvättat fönstren sju gånger om för att njuta av den klarblå himlen, kan frustrationen utvecklas till främlingsfientlighet. Men vem ska man skylla den här situationen på? Kineser – bara för att deras konstiga matvanor tycks ha startat det hela? Som Mahatma Gandhi påpekade när han diskuterade kolonialismen bör man inte dra alla engelsmän över en kam, likaledes kan vi väl inte bojkotta nudlar enbart för att viruset först slog till på en kinesisk matmarknad?

Enligt samma logik kan man knappast anklaga reseindustrin enkom för att viruset spridits över hela planeten via flygplan. Internationella flyg förbjöds i Indien från och med den 22 mars 2020 och har egentligen inte fullständigt kommit igång ännu – endast vissa begränsade flyg tillåts att landa i landet och passagerare måste följa strikta säkerhetsregler. Inrikesflyg, som förbjöds den 25 mars, har vid det här laget återhämtat sig i relativt större omfattning.

Eller turisterna som är offer lika mycket som alla andra om inte mer – de har sparat pengar i upp till ett helt år för att ha råd att bekanta sig med indisk kultur, njuta av indisk mat. Och plötsligt stängs allting och förutom att de måste avbryta ferien blir de utpekade som virusbärare, likt fransmannen som letade efter en banan vid Bangalores järnvägsstation. Bortsett från möjlig smittspridning, finns det givetvis andra argument mot långresor – speciellt miljöaspekten har debatterats flitigt på sistone åtminstone i Europa som blivit allt miljömedvetnare. Men med tanke på att till exempel svenskar förorenar någonstans i storleksordningen fyra ton koldioxidutsläpp per person och år, kan man knappast räkna med att världen skall räddas från den stundande klimatkatastrofen om folk enbart semestrar i sin egen trädgårdstäppa eller kolonilott.

Och hur skulle världen se ut om vi vred tillbaka klockan, avskaffade turismen och återgick till en tidsålder då endast upptäcktsresande och diplomater besökte främmande länder? Kan ett bildband eller en datasimulering ersätta upplevelsen av att ha sett Taj Mahal, ett av världens sju underverk, i verkligheten?

Som jag ser det har turistiskt resande lett till en bredare nyfikenhet inför vad som tidigare uppfattades som främmande och skrämmande. När jag växte upp i Sverige på sjuttiotalet fanns det inga indiska restauranger vad jag minns, men nuförtiden kan man äta curry på nästan varje gathörn – medan man i Indien även i småstäder hittar serveringar med kinesisk eller europeisk mat som spaghetti och pizza på menyn. Det kanske låter som en förenkling av komplicerade ting, men man skulle i teorin kunna spinna vidare på det här och konstatera att svensk kultur berikats av yoga, hinduisk filosofi, berömda indiska romanförfattare som vunnit internationella priser (inklusive Nobelpris) och som sedan översatts till svenska, för att inte tala om färgglada textilier som muntrat upp de svenska garderoberna. Motsvarande impulser har trängt in i Indien från utlandet, allt från existentialism till rockmusik och vinodling till it-teknologi och – icke att förglömma – den skiftnyckel jag köpte för 150 rupier (20 kr) i basarkvarteren som är en perfekt kopia av originalmodellen som enköpingsbon Johan Petter Johansson patenterade år 1892; idel främmande påfund utan vilka Indien inte vore lika modernt.

Om hela världen slutade resa och istället anklagade varandra för smittspridning, skulle det leda till allt mindre av dylik korsbefruktning. Stigande främlingsfientlighet resulterar ofelbart i en korresponderande minskning i vår förmåga att lära oss något av mötena med olika kulturer. Vill vi verkligen att social distansering (som är en hälsosam vana) förvandlas till en mentalt ohälsosam social isolering, till antropofobi eller människofobi?

Medan jag hoppas att den här vidunderliga globala nedstängningen av nästintill allt förblir en engångsföreteelse, bör man kanske försöka dra lärdom av upplevelsen hur osmaklig den än må vara. För egen del stärker den enbart min tro på vikten av att vi måste bete oss gott mot andra såväl som mot planeten, för det är till sist och syvende det enda vi har – varandra och vår levnadsmiljö.

Jag tänker allt oftare tillbaka på den gången då jag på ett indiskt tåg fick min väska stulen, som innehöll allt från pass till pengar, men medpassagerarna valde att adoptera mig, bjuda på kaffe och köpa bananer åt mig, en student gav mig en påse guavafrukter från hennes föräldrars trädgård och en farbror donerade sitt cigarettpaket, tills tåget nådde nästa storstad där jag kunde reda ut problemet. Människor är hänsynsfulla och vi borde överleva tillsammans, tänker jag.

Under de här pandemiska dagarna påminns jag om vad Mahatma Gandhi sade en gång till Indiens förste nobelpristagare Rabindranath Tagore, den store poeten, när de debatterade om ett eller annat:

”Jag vill inte att mitt hem omgärdas av murar på alla håll och att fönstren ska vara igentäppta. Jag vill att alla världens kulturer ska blåsa så fritt som möjligt genom mitt hus, men jag vägrar låta mig blåsas omkull av någon.”

Inte ens en pandemi, lägger jag till i mitt stilla sinne. ✪

Framtida fred eller fortsatt krig i vågskålarna för förhandlingar

text **Anders Fänge**

Det går en röd tråd genom Afghanistans historia. En svag centralmakts försök att genomföra reformer och skaffa sig kontroll över landsbygdens relativa autonomi och religiösa traditionalism har orsakat en rad av inhemska uppror och krig.

Stormakter och grannländer, som ansett sina intressen hotade, har intervenerat – oftast på afghanska statsmaktens sida, vilket har förvärrat konflikterna och fört in dem på den internationella arenan. Det är detta som de pågående förhandlingarna om fred i Afghanistan i Doha, Qatar, handlar om.

Det tar tid att förhandla om fred i Afghanistan. Avtalet mellan USA och talibanerna, som undertecknades den 29 februari 2020 efter drygt ett och ett halvt års överläggningar, blev ett genombrott. Det tog ytterligare drygt sex månader innan förhandlingarna mellan talibanerna och en delegation från den Islamska republiken Afghanistan,

Afghanistan, 2020. I årtionden har människor i Afghanistan drivits på flykt och väntat på en varaktig fred i landet. Foto: **Amors Photos /Shutterstock**

där representanter för den afghanska regeringen ingick, påbörjades den 12 september. När detta skrivs, i slutet av januari 2021, har de ännu efter fyra och en halv månad inte kommit överens om en dagordning.

Avtalet mellan USA och talibanerna handlade om villkoren för de amerikanska och andra västländers militära styrkors tillbakadragande från Afghanistan, vilket ska ha genomförts senast den 1 maj 2021. Som motprestation gick talibanerna med på att inte angripa amerikansk trupp, att minska på våldet, att delta i en intra-afghansk dialog, samt att inte tillåta internationella terroristgrupper i Afghanistan, vilka kan utgöra ett hot mot amerikanska intressen.

Ett krav om ett allmänt eld-upphör, som till en början fördes fram av USA, nämns i avtalet som en viktig punkt att ta upp i de framtida afghanska förhandlingarna.
Avtalet har beskrivits som att USA sålde ut den afghanska

regeringen, som inte nämns i avtalet. Talibanerna fick i stor utsträckning igenom alla sina väsentliga krav, medan deras förpliktelser är få och diffust formulerade, vilket pekar på att president Trumps syfte var att få hem de amerikanska soldaterna, och att resultatet i Afghanistan inte hade någon betydelse. Talibanernas ledning har helt följdriktigt beskrivit avtalet som en seger, och det har onekligen givit dem en legitimitet och en rejäl politisk fördel i de nu pågående afghanska förhandlingarna.

Under de elva månader som gått sedan avtalet ingicks, har talibanerna, trots att de intra-afghanska förhandlingarna påbörjats, intensifierat sina attacker mot den afghanska armén och polisen. Bombdåd i städerna, och riktade mord mot politiker, regeringstjänstemän, politiskt aktiva kvinnor, journalister, rättsaktivister och andra, har ökat.

Doha, 22 november 2020. USA:s dåvarande utrikesminister Mike Pompeo mötte företrädare för Talibanerna vid förhandlingar. Foto: **Vasilis Asvestas /Shutterstock**

Den afghanska regeringen anklagar talibanerna att ligga bakom dessa terrordåd, men talibanerna förnekar det. I rapporter från bland andra FN hävdas att Al Qaida finns kvar i Afghanistan, och att talibanerna samarbetar med dem. Den afghanska regeringen och en del amerikanska politiker menar att talibanernas tilltagande offensiv och deras rapporterade samarbete med Al Qaida strider mot avtalet mellan USA och talibanerna. Trots det beslöt den amerikanska regeringen under Trump som ett av sina sista beslut om Afghanistan att följa sin del av avtalet och ta hem 2 600 soldater den 15 januari 2021, vilket halverade den amerikanska militära närvaron i Afghanistan

Vilka är då möjligheterna till att de intra-afghanska förhandlingarna verkligen når fram till ett fredsavtal?

På plussidan finns framför allt att de efter 20 års konflikt faktiskt förhandlar, då det tyder på att det finns krafter inom bägge lägren, som, sannolikt påverkade av den massiva krigströttheten bland befolkningen, vill få ett slut på konflikten.

Ytterligare ett positivt tecken är att Afghanistans grannar (Iran, Pakistan och de centralasiatiska republikerna) och de regionala stormakterna (Ryssland, Kina och Indien) uttrycker en politisk vilja att bidra till fred. De vill, möjligen med undantag av Indien, att USA:s trupper ska lämna, men då med reservationen att de inte lämnar ett än värre kaos efter sig.

Västländer, som tillsammans med USA bidragit till det enorma bistånd som gått till Afghanistan under de senaste 20 åren, trycker på för fred men nu med starkare villkor inom bland annat mänskliga rättigheter och åtgärder mot korruption.

Det finns i och för sig anledning att tvivla på pålitligheten i de deklarationer som gjorts av en del av de berörda staterna, då de alltid tenderar att sätta sina egna intressen främst. Det gäller framför allt Pakistan som genomgående har stött och fortfarande stödjer den afghanska talibanrörelsen. Inte desto mindre finns det idag bland de berörda staterna starka gemensamma ekonomiska intressen, som driver på behovet av fred i Afghanistan, inte minst därför att ett fortsatt krig innebär avsevärda problem för de stora regionala projekt inom infrastruktur och handel, som är under utveckling.

Mindre enhetligt är det bland de båda afghanska lägren. Inom talibanerna finns det sedan länge åsiktsskillnader om fredsförhandlingar. Några av de militära ledarna, som får medhåll från många fältkommendanter, står fast vid att krig är den enda vägen till seger, och att det inte behövs några förhandlingar. Bland de som ingår i den politiska ledningen, den så kallade Quetta-shuran, finns sannolikt ett spektrum av åsikter; från personer som tror på fred till andra som ser förhandlingar, som blott ett medel till att uppnå fullständig seger.

Dilemmat för talibanledningen är att en eventuell fredlig uppgörelse, som innebär en maktdelning, kan förorsaka en splittring av rörelsen, att delar av talibanerna lämnar och bildar nya organisationer eller lierar sig med Islamska Staten (IS), vilket skulle leda till ett fortsatt krig. En berättigad misstanke är följaktligen att talibanernas verkliga strategi är att vänta ut den amerikanska reträtten och sedan ta makten med våld och återupprätta sitt Islamska Emirat, och att förhandlingarna blott är en dimridå. Något som däremot möjligen talar för en fredlig uppgörelse är att ledningen idag tycks vara mer angelägna om rörelsens internationella rykte, samt att det sannolikt finns en medvetenhet om att Afghanistan kommer att vara i behov av internationellt bistånd inom en överskådlig framtid

Afghanistan, 14 september 2019. Kan vapnen någonsin ställas undan för gott i Afghanistan? Foto: **Shutterstock**

Situationen inom den politiska eliten i det republikanska lägret är knappast bättre. Regeringen är svag och utmanas ständigt av olika politiska grupperingar, oftast etniskt baserade, vars ledare prioriterar kortsiktiga egenintressen, och som är ointresserade av att komma fram till en gemensam hållning och villkor för fred med talibanerna.

Ashraf Ghani vann presidentvalet i september 2019, där anklagelser om valfusk duggade tätt. Endast 1,6 miljoner gick till valurnorna av 9,7 miljoner registrerade väljare och Ghani fick drygt 900 000 röster. Knappast ett starkt mandat, och valet var, liksom tidigare presidentval och liksom all politik i republiken, präglat av etniska motsättningar. Presidentens ställning hotas dessutom av det eventuella

bildandet av en interimsregering, vilket kan bli en realitet om fredsförhandlingarna börjar ge konkreta resultat. Flera av de politiska ledarna inom oppositionen förespråkar aktivt en sådan lösning, och då gärna med dem själva som medlemmar. Presidenten är föga förvånande inte överens.

Praktiskt taget samtliga ledare inom politiken och civilsamhället säger sig vara för fred, men för många är det en läpparnas bekännelse och för andra är det förenat med starka förbehåll. Inom den förra kategorin finns alla de inom stat och samhälle, som med illegala medel har skaffat sig makt och rikedom genom att utnyttja den svaga staten och dess oförmåga att ta itu med korruption, laglöshet och maktmissbruk.

En verklig fredsuppgörelse skulle förmodligen medföra bättre möjligheter att stärka staten och dess möjligheter att upprätthålla lag och rättvisa, vilket knappast ligger i dessa gruppers intresse.

Inom den andra gruppen, civilsamhället, som i sin moderna version främst finns i de större städerna, bland rättsaktivister, journalister och andra intellektuella, finns en oro att en fredsuppgörelse med talibanerna kan komma att ske på bekostnad av de rättigheter som erhållits genom lagar efter 2001. Denna oro är berättigad, då talibanerna anser att centrala delar av den afghanska konstitutionen, som antogs 2004, och de mera liberala lagar som stiftats under de senaste 20 åren, är västerländska påfund som strider mot islam. Det gäller till exempel pressfrihet, mäns och kvinnors jämställdhet, demokrati med allmänna val, och tredelningen av den statliga makten mellan en exekutiv president, ett lagstiftande parlament och en dömande högsta domstol.

Långdragen konflikt. Utländska styrkor har funnits på plats runtom i Afghanistan. Under 2020 drogs 2 500 amerikanska soldater tillbaka. Foto: **Shutterstock**

Talibanerna har i och för sig övergivit en del av de drakoniska påbud, som kännetecknade deras regim 1996 till 2001. Till exempel säger ledningen att den idag tillåter både modern skolundervisning och flickor i skola, även om dessa påbud inte tillämpas överallt i de områden talibanerna kontrollerar. Vidare att de ”garanterar kvinnors rättigheter” men då ”i enlighet med islamska principer”

Vad dessa ”islamska principer” konkret innebär lämnas dock utan svar. De verkar också ha lämnat sina tidigare, mera udda påbud som till exempel en viss längd på skägg, förbuden mot instrumentalmusik och bilder på levande varelser. En befogad fråga är dock huruvida dessa förändringar av deras politik främst är taktiska och betingade av en strävan att framstå som mera moderata och därmed mera acceptabla för det afghanska folket och det internationella samfundet. Talibanerna är över huvud taget mycket vaga i sina beskrivningar av vilket samhälle och styre de siktar emot. De hänvisar mest rent allmänt till islam och i synnerhet till den islamska lagen, sharia.

Kort sagt, de bägge delegationerna i Doha står mycket långt från varandra. Deras respektive dagordningar inför de fortsatta förhandlingarna bär syn för sägen. Den republikanska delegationen har ett eld-upphör som första punkt och dess övriga punkter handlar huvudsakligen om ett stärkande av den nuvarande staten och ett bibehållande av de rättigheter som erhållits genom lagar sedan 2001. Talibanerna däremot har ett eld-upphör som sista fråga och fokuserar i övrigt på hur islam kan stärkas.

Att Donald Trump förlorade det amerikanska presidentvalet innebar en glimt av ljus för den illa klämda afghanska regeringen. Den hoppas uppenbarligen att den nya amerikanska administrationen ska omvärdera det som den anser vara den trumpska eftergivenheten gentemot talibanerna. Ett beslut om att genomföra en ”granskning” av

Kabul, Afghanistan, 2020. Människor som levt länge i Afghanistan har ofrånkomligen upplevt militärt våld på nära håll. Foto: **Fatimah Hossaini**

avtalet mellan USA och talibanerna togs bara några dagar efter det amerikanska maktskiftet, vilket orsakade en rad debattinlägg och spekulationer i media.

President Joe Biden har sedan ett tiotal år tillbaka upprepade gånger hävdat åsikten att USA bör behålla en begränsad ”anti-terrorist-styrka” i Afghanistan, men ett sådant beslut skulle strida mot avtalet mellan USA och talibanerna och riskera att amerikansk trupp återigen blir aktivt involverat i kriget. Det skulle också medföra protester från de regionala stater som motsätter sig en amerikansk militär närvaro i Afghanistan.

Ett alternativ är att bromsa tillbakadragandet av trupperna i kombination med en diplomatisk offensiv bland de regionala makterna i syftet att sätta press på talibanerna till att överge tankarna på en militär seger och på allvar förhandla om en fredlig lösning. Ytterligare ett alternativ, som förs fram, är att Joe Biden helt enkelt följer i Donald Trumps fotspår och genomför den militära reträtten och därmed avslutar det amerikanska engagemanget i detta det längsta kriget i USA:s historia.

Möjligheten till ett fredsavtal blir större om Afghanistans grannar och andra inblandade stater kan utöva en enhetlig politisk och ekonomisk press på de bägge afghanska parterna. Inte desto mindre är det en process med ett stort antal hinder och olika intressen som måste sammanjämkas. Det kommer att ta lång tid och utgången är oviss. Vad som däremot står klart är att, även om det blir fred, kommer den sekellånga fejden mellan modernism och traditionalism i Afghanistan, inte att vara avgjord. ✪

Pandemin gav presidenten nytt tillfälle att militarisera

text **Johan Mikaelsson**

Sri Lanka går ett avgörande år till mötes. Det sägs i slutet av varje år. Pandemiåret 2020 gick förlorat för önationen, som för så många andra länder. Det 2020 som skulle ge viktig ekonomisk återhämtning för Sri Lanka blev motsatsen. Ekonomiskt går såväl landet som många öbor på knäna och ingen vet när turismen kan vakna till liv.

Gotabaya Rajapaksa intog presidentposten den 18 november 2019 och har under pandemin tagit ett fast grepp om ön. Militarisering, steg bort från internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter (MR), hårda tag mot delar av befolkningen och sänkt tak för yttrandefrihet. Allt var väntat.

Det är bara lite drygt ett år sedan Gotabaya Rajapaksa valdes till president. Segern var odiskutabel. I den singalesiska södern är hans popularitet stor, men i norr och öster röstade de flesta tamiler och muslimer på motkandidaten Sajith Premadasa, som nu är oppositionsledare.

Colombo, Sri Lanka, 28 april 2020. Sri Lankas militärer fick nya arbetsuppgifter under pandemin. Foto: **An Islander**

Detta hände sig i en avlägsen tid, då det fortfarande var praktiskt möjligt att resa i världen. Den nye ledaren har tagit ut landets färdriktning. En öbo beskriver känslan idag:

– Det är en mycket skrämmande miljö att befinna sig i när man har en avvikande uppfattning och uttrycker den.

Frågan alla i MR-sfären ställer sig är hur Sri Lankas ledare, varav flera pekas ut som ansvariga för krigsbrott och brott mot mänskligheten, ska hantera de internationella relationerna. I det hänseendet blev 2020 mest en paus. Efter Världshälsoorganisationen WHO:s pandemiförklaring den 11 mars har fokus legat på dagsaktuella frågor kopplade till smittoläget. Men 2021 kan utredning av krigsbrott i Sri Lanka, rättsskipning och ansvarsutkrävande gå in i en ny fas när USA åter tar plats i FN:s råd för mänskliga rättigheter. President Donald Trump 2018 beslutade att USA skulle lämna rådet. Biden/Harris vänder nu på skeppet.

Enligt Sunday Times i Sri Lanka arbetar USA:s tillträdande administration och Storbritannien med en ny resolution för Sri Lanka inför MR-rådets session i mars 2021. Det är ett svar på Sri Lankas besked den 26 februari 2020 att inte följa Resolution 30/1, som den förra regeringen undertecknade i rådet 2015. Den syftar till att skapa rättvisa och försoning och att hindra att något liknande inträffar. På marknivå gick det långsamt framåt 2015–2019 och ytterligare två resolutioner klubbades i rådet för att ge mer tid.

Pandemin gjorde att Sri Lankas parlamentsval sköts upp två gånger. När valet hölls den 5 augusti 2020 kunde familjen Rajapaksa ytterligare befästa makten. Partiet SLPP (Sri Lankas folkfront) fick 145 av de 225 platserna. Med stödpartier nåddes de 150 som krävs för att få två tredjedelar i parlamentet, vilket öppnar för att ändra i konstitutionen.

Mullaitivu, Sri Lanka, 27 november 2020. Tamiler som mist anhöriga som stred och dog i kriget tilläts inte sörja i offentlighet. Foto: Tamil Guardian

Ett kommande 20:e tillägg ska inte bara att utöka presidentens maktbefogenheter. Flera passager ses som skräddarsydda för att en Rajapaksa ska kunna härska i decennier.

Gotabaya Rajapaksa var chef för försvarsdepartementet och styrde militärmaskineriet 2005–2015. ”Gota”, som han kallas, gav såväl order som fria händer till militären i kriget mot Tamilska Eelams befrielsetigrar (LTTE) efter att vapenvilan brutit samman. Krigets sista fem månader, till slutet den 18 maj 2009, blev särskilt blodiga. Bevis mot regeringen finns för bombningar av civila, summariska avrättningar, försvinnanden, sexuellt våld och annan tortyr. LTTE-gerillan, som stred för självständighet i norr och öster, listades av flera länder som en förbjuden terroristorganisation och anklagas för att ha hållit civila som mänskliga sköldar, terrordåd mot civila och tvångsrekrytering av barn.

Gota är inte lika fruktad som under krigsåren bland MR-förespråkare och journalister. Men tamiler och muslimer i norr och öster vet att bakom presidentens leende finns en historia av hänsynslöshet.

Den tidigare regeringen öppnade efter maktskiftet i januari 2015 för utredning av Rajapaksa. Kriminalpolisen Nishantha Silva som var chefsutredare undersökte korruption, mordet på redaktören Lasantha Wickrematunge och några fall av ”försvinnanden”. Krigsbrotten lämnades i stort därhän. Dåvarande presidenten Maithripala Sirisena, som hade en fryst relation med dåvarande premiärministern Ranil Wickremesinghe, satte stopp.

När valresultatet 2019 stod klart mottog Silva dödshot. Familjen tog ett flyg till Schweiz och sökte asyl. Med sig i bagaget hade Silva, enligt källor, kopior på viktiga handlingar.

Rajapaksa har satt tidigare nära anförtrogna, oftast militärer, på viktiga poster. Det fåtal militärer som hade häk-

Trincomalee, Sri Lanka, 1 december 2020. Poliser vid en vägspärr stoppar journalister som är ute för att bevaka skeenden i samhället. Foto: Jaffna Press Club

tats eller fängslats för tortyr, försvinnanden och mord har friats. Släkten lyfts också upp i maktens hierarkier. Premiärminister är Mahinda Rajapaksa (president 2005–2015), vars son Namal är ungdoms- och sportminister. Presidentens bror Chamal, är minister för bevattning och ytterligare en bror, Basil, är ekonomisk rådgivare.

Den 10 december 2020, på internationella dagen för mänskliga rättigheter, webbsände Centre for Policy Alternatives (CPA) i Colombo ett seminarium. Paneldeltagarna summerade året med pandemin och satte fingret på de springande punkterna under året.

Länge klarade sig Sri Lanka lindrigt undan pandemin. I första vågen dog bara 13 personer. I andra vågen har dödstalet i slutet av kanuari 2021 passerat 300, vilket är lite när dödstal jämförs. Men för invånarna har effekterna varit kännbara, när delar av ön har stängts ned i perioder.

– Nu kan vi se på det åtgärder som har vidtagits under pandemin och kan också se vilka som är mest utsatta. Det är kvinnor, som riskerar att utsättas för våld i hemmet och det är barn i familjer med låga inkomster. Och minoriteter, sade advokaten Ermiza Tegal, som också konstaterade att information på tamilska länge saknades.

Långa perioder har ingen kunnat ta sig till en polisstation för att anmäla brott. De drabbade blir ofta inte trodda och får försöka lösa problemen på egen hand.

– En känsla som sprids är att staten är mer betydelsefull än människan. Allt har blivit mer intensivt, som kontrollen av människor. Det är något vi känner igen i Sri Lanka, ett militariserat ansikte av staten, som tidigare har använts för rättsövergrepp och tortyr.

Det råder enligt Tegal en total oförståelse för vad människor genomgår. Under de svåra förhållandena borde ingen behöva vara rädd för de som styr. Smittade personer riskerar också att stigmatiseras och inga nya, anpassade lagar har stiftats.

– Hela statsmaskineriet måste arbeta hårdare, ta ansvar och kunna be om ursäkt om hjälp inte finns. Den viljan finns inte hos de styrande idag, sa Tegal.

Rätten att uttrycka sig är grundlagsskyddad, men kan begränsas. I april förbjöds kritik mot coronahanteringen, som leds av arméchefen och till stor del utförs av soldater. Som skäl till förbudet anger regeringen falska nyheter, skvaller och hatpropaganda. De medborgare som uttrycker kritik i sociala medier riskerar att straffats. Nethmini Medawala, även hon advokat, sa kring detta:

– Över 50 arresterades under första vågen, bland annat för kommentarer på Facebook. Det är ett oproportionerligt ingripande i yttrandefriheten.

Häktningarna av advokaten Hejaaz Hizbullah och aktivisten Ramzy Razeek, båda muslimer, har uppmärksammats av både Human Rights Watch (HRW) och Amnesty International (AI). Med stöd i lagen för att förhindra terrorism, Prevention of Terrorism ACT (PTA), kan häktning ske på obestämd tid. Razeek släpptes efter fem månader i fängelse. Samtidigt har tamilska politiska fångar har suttit decennier i fängelse utan rättegång.

Reportrar utan gränser uttrycker allt starkare oro. En lag om att registrera webbplatser som publicerar nyheter har återinförts. Flera journalister som har undersökt olaglig skogsskövling och andra miljöbrott har misshandlats och hotats. Journalister har även förhörts av kriminalpoliser från Criminal Investigation Division (CID). Åtminstone två journalister har flytt från ön.

– Situationen som rådde kring MR har förstärkts och intensifierats. Ett narrativ som används är att de som talar emot regeringen är ”förrädare som inte vill se landet utvecklas” och att de är ”lierade med utländska organisationer”, sa Medawala.

Enligt Daniel Alphonsus, rådgivare på finansdepartementet under den föregående regeringen, finns ett fungerande system med hälsovård och hjälp som kan fördelas till behövande. En stor andel av de fattigaste invånarna finns inte listade. Det visade sig inte minst när människor köade för att få 5 000 rupier (cirka 250 kr) i nödhjälp.

– Pandemin orsakar en hälsokris och en ekonomisk kris. Vi är redan tungt skuldsatta. Kommande år väntar stora svårigheter. Är det de som har resurser och möjligheter eller de som saknar resurser som ska dra lasset, frågar sig Alphonsus.

Genève, Schweiz, 26 februari 2020. Utrikesminister Dinesh Gunawardena har gett FN:s MR-råd besked att Sri Lanka lämnar resolution 30/1. Foto: **Johan Mikaelsson**

Militärapparaten är överdimensionerad och får oproportionerligt mycket pengar, men militären används även för traditionellt civila uppgifter.

Sri Lanka är beroende av IMF, Internationella valutafonden. Samtidigt kan landet förlora GSP+, alltså de handelslättnader med EU som bygger på att Sri Lanka uppfyller krav inom MR-området. Även andra stöd kan frysa inne.

Bhavani Fonseka, senior forskare vid CPA, reflekterar kring förslaget på ny konstitution som ligger i loppet.

– Hur kommer utrymmet för diskussioner kring den att se ut? Hur ska vi medborgare ta oss an detta? Vi behöver engagera oss och fortsätta kämpa.

Vid nedstängningen i mars-april arresterades människor. Friheten att uttrycka sig inskränktes och parlamentet var stängt i väntan på valet. Sri Lanka styrdes av presidenten och det militära lag han formerat för att hantera coronakrisen.

Giv akt! Hedersvakt vid parlamentets öppnande i Kotte. Sri Lankas militärer och dess ledare kommer att ha ögonen på sig 2021. Foto: **Johan Mikaelsson**

– Vi har haft liknande tillstånd tidigare. Nu gavs personer med militär bakgrund nyckelroller. Det väckte frågor om hur det civila samhället plötsligt kunde åsidosättas och allvarliga frågor kring ansvar för tidigare överträdelser, konstaterade Fonseka.

Vissa behandlas systematiskt sämre i samhället. Det gäller kvinnliga arbetare i textilindustrin, interner i landets fängelser och tamiler och muslimer i norr och öster. I slutet av november nekades tamiler att öppet uttrycka sorg över döda gerillasoldater.

– Var kommer rättigheterna in? Det behövs transparens. Över hela ön. Det sker attacker mot minoriteter, vilket väcker nya frågor om tidigare övergrepp, sade Fonseka.

Vid en intervju i maj 2018 underströk Gotabaya Rajapaksa vikten av att landet måste se framåt. Att gräva ned sig i det förflutna orsakar bara mer skada, enligt Rajapaksa. Synsättet är detsamma nu när han är president.

Ett av Rajapaksas vallöften var hårdare tag mot brottsligheten, särskilt droghandeln. När häktningarna ökade blev de redan överbelagda fängelserna överfulla. Kapaciteten är cirka 11 000 men 32 000 är intagna, enligt myndigheterna.

Den 29 november sköts elva människor ihjäl av vakter i fängelset i Mahara i utkanten av Colombo. Trängsel och spridning av coronaviruset hade skapat oro. Flera fångar sköts när de bett om vatten, enligt en rapport som Groundviews citerar.

Samtidigt skriver den välkände MR-aktivisten Ruki Fernando i december på Groundviews om sin upplevelse av 2020:

”Begränsade möjligheter att resa och ha sammankomster har gjort det utmanande att visa solidaritet med de som överlevt övergrepp, dödsoffers familjer och aktivister. Covid-19 används för att begränsa yttrande- och mötesfrihet. Men sammankomster som strider mot riktlinjerna har tillåtits och visats på TV. I efterdyningar av attackerna på påskdagen 2019, de följande valen och i år på grund av covid-19 har kamper för rättvisa som utkämpats i åratal i domstolar, på gator och internationellt, till exempel för försvunna och människor vars mark ockuperas av militären försvagats.”

Idag tänker sig Fernando noga för innan han uttalar sig eller skriver något kring mänskliga rättigheter, som är hans spelplan. Men han försöker se något ljus.

”Det som sker bör ge möjligheter till kritisk självreflektion och att stärka motståndet genom en kreativ och långsiktig kamp.” ✪

Fotnot: Artikeln publicerades på Amnestypress.se den 12 januari 2021.

Staden som vaknade upp till en aldrig hörd tystnad

text **Yashasvi Vachhani**

Jag bor i Mumbai, denna stora, livliga metropol som har en takt och en rytm. Du kan känna hur den trummar under dina fötter när du går längs gatorna. Bilar svischar förbi tutandes, liksom stora slamrande bussar, tåg som dunkar fram, nasare som ropar, cyklar som plingar, brummande rikshas, trampande fotsteg och flygplan som dånar över huvudet. Det förefaller som om staden vävs samman av alla dessa ljud.

Du kan inte fly från en riksha som skjuter fram längs vägarna, inte ens klockan tre på morgonen, eller musik som dånar från en fest en bit bort. Dessa förirrade ljud hittar alltid till dig, även om natten.

Innan du vet ordet av det vaknar staden upp igen och cirkusen av ljud börjar med att mjölkbudet ringer i en klocka, och att morgontidningen landar vid din dörr med en duns. Staden vaknar till liv, som en trött bil som tvingas starta igång.

Mumbai, 10 oktober 2020. Naturen har trätt fram under året.
Foto: **Yashashvi Vachhani**

Men en dag stannade det hela upp. Tågen kröp tillbaka till sina lokstallar. Bilarna stannade på parkeringsplatserna. Bussarna rullade undan för att vila i sina skjul. Och folk ilade in som skrämda råttor.

Alla var inomhus och ljuden upphörde, som om någon hade dragit ur kontakten till en stor maskin. Det var en tystnad jag aldrig hade hört tidigare.

Det enda ljud som hördes nu var löv som rasslade och gökens sång. Jag blev glad att plötsligt få höra fågeln. Vi stannade upp mitt i steget, mitt i livet, och det fanns inget som påminde om den en gång brusande staden.

Under en av de tidiga kvällarna efter nedstängningen, gick min syster och jag ut för att köpa mat. Vi var de enda två personerna på vad som tidigare hade varit en av de mest trafikerade gatorna i förorten, ett handelsstråk. Butikernas ståljalusier var nerdragna, gatubelysningen dunkel,

gatuförsäljarna var som bortblåsta, till och med gatornas djur hade flytt.

Vi promenerade i minnet av en stad och försökte ta in allt. Detta konstiga lugn där människor viskade, bar ansiktsmasker och rusade i mörkret i desperat brådska att komma hem igen. Det ljud som var högt och tydligt var rädslans läte, som hördes i snabba fotsteg och snabba hjärtslag.

När dagarna och veckorna passerade, vände vi oss långsamt till tystnaden och började till och med att njuta av den. Vissa kvällar kändes det som om vi transporterades till en skog när cikadorna tog över i natten och vid andra tillfällen utgjorde fåglarnas sång en glädje.

Mumbai, 8 september 2020. Bladen tycktes bli grönare och friskare under året, när människor tvingades stanna upp. Foto: **Yashashvi Vachhani**

Långsamt började grönsaksförsäljarna återvända med sina vagnar och tillkännagav sin ankomst. Äggförsäljaren kom på sin cykel om kvällarna och ringde glatt på sin klocka, när kråkorna började kraxa och hacka efter äggen i lådan. Det var en daglig ritual.

Ibland tog sig även vackra musikstycken fram till huset med den mjuka kvällsvinden. Vi började vänja oss vid den nya rytmen, denna tystare och mildare takt.

Staden öppnar sig långsamt igen, vi befinner oss i de tidiga faserna av att låsa upp och ändå verkar det som om rytmen inte låter sig påverkas. Bilarna viner inte förbi, utan puttrar fram i sakta mak. Scootrarna glider och rikshas rullar fram. Det är ett mer avslappnat Mumbai än vad vi någonsin kunde föreställa oss.

Som ett resultat av allt liv och rörelse i staden, brukar Mumbai normalt också spy ut rök, damm och föroreningar i en oroväckande takt. Det har gjort staden till en av de mest förorenade i landet och i hela världen. Men eftersom trafiken stannade och fabriker stängdes, har också föroreningarna minskat – med 76 procent, enligt beräkningar som gjorts. Himlen blev klarare än vad den hade varit i mannaminne, och du kunde till och med se Madh Island från Bandra 30 km bort.

Under den två månader långa nedstängningen tog staden som aldrig sover en lång, mycket förtjänt tupplur för att läka, vila och återhämta sig. Och så gjorde även vi, dess invånare. ✪

Översättning: Henrik Schedinw

Medverkande #1 2021

Johan Mikaelsson är frilansjournalist och en av Sydasiens två redaktörer. Han är ansvarig utgivare, och började skriva för tidningen 1997. Hans bok *När de dödar journalister – En personlig skildring av Sri Lanka* släpptes 2015.

Troy Enekvist är frilansande journalist och bildjournalist och har arbetat internationellt för både tidningar och organisationer med att berätta och visa människors egna historier och liv. Nu ligger fokus på Bangladesh.

Zac O'Yeah är mångårig Sydasien-medarbetare och författare till en hyllmeter böcker, bland andra Gandhibiografin *Mahatma!* (Augustprisnominerad för bästa fackbok 2008). Senaste romanen, *Den tropiske detektiven*, kom ut 2018. Zac är musiker och ingår i gruppen The Ändå, och har hörts i radio och setts i tv.

Svante Nilsson är pensionär med sinne för språk. Han arbetar med textbearbetning och översättningar för Sydasien sedan 2011.

Henrik Schedin är en av Sydasiens två redaktörer. Han tog Masterexamen i globala studier 2016 och idag skriver han bland annat om funktionshinder och mänskliga rättigheter i Nepal och globala södern.

Parul Sharma är människorättsjurist och författare med fokus på och lång erfarenhet av arbete med mänskliga rättigheter, hållbarhetsfrågor och CSR-frågor i och från högrisländer. Hon är vd för The Academy for Human Rights in Business. Sedan 2020 ingår Parul i Tidskriftsföreningen Sydasiens styrelse och hon är sedan hösten 2020 ordförande för Amnesty Sverige.

Alf Persson är ordförande i Svensk-bhutanesiska föreningen (swedish-bhutan-society.org). Han har arbetat i biståndssektorn i 40 år, i ett 40-tal länder, med förvaltningsreform, *good governance* och antikorruption. Besöker Bhutan sedan 1996.

Sharif Safi är skribent och aktivist. Han är grundare av och vd för Mastooraat Organization i Kabul. Sharif skriver regelbundet för Sydasien sedan 2020.

Mattias Löw är filmregissör, dokumentärfilmare, producent, manusförfattare, fotograf och gästlärare på högskolor och prisbelönt för sina SVT-dokumentärer. **Reshma Mansuri Löw** är en indisk författare, poet och tidigare programledare i pakistanska tv-kanaler. Hon är även medproducent till dokumentärfilmer. Tillsammans är de aktuella med fotoessäprojektet "98 Days – Frozen in Fear".

Lubna Hawwa är journalist och människorättsaktivist från Maldiverna och baserad i Malé. Hon har fokus på mänskliga rättigheter, jämlikhet mellan könen och anppasning till klimatförändringar. Hon har en master i riskhantering och utvecklingsstudier från Lunds universitet och arbetade en tid vid Sasnet.

Anders Fänge har arbetat med Afghanistan sedan början av 1980-talet, mest som landchef för Svenska Afghanistankommittén (SAK), men också som journalist och för FN. Han skriver och föreläser om Afghanistan och har medverkat i böcker om Afghanistan. Ingår sedan 2011 i SAK:s styrelse och utnämndes 2012 till hedersdoktor vid Samhällsvetenskapliga fakulteten på Umeå universitet.

Zofeen T Ebrahim är samhällsinriktad frilansjournalist baserad i Karachi och redaktör vid *The Third Pole*. Hon skriver för pakistanska och internationella medier om miljö, klimatförändringar, stadsfrågorsamt reproduktiv hälsa, minoriteters rättigheter och arbetsrätt.

Lars Eklund var redaktör för tidskriften Sydasien 1982–2007. Åren 2001–2016 var han biträdande föreståndare för Sasnet, det akademiska nätverket i Lund som har fokus på Sydasien. Tillsammans med Staffan Lindberg publicerade han 2018 boken *Miraklet Indien och dess baksida*.

Jyothi Narasoji är frilansskribent kring människohandel och minoritetsfrågor kopplat till Indien. Hon var subjekt i en mini-dokumentärserie som 2018 vann ett internationellt pris i Asien, vilket har färgat hennes fortsatta engagemang för fredsarbete.

Yashasvi Vachhani är skribent med litterär inriktning och även publicist av barnböcker. Hon bor i Mumbai och uppskattar läsande, promenader och te.

Prenumerera på Sydasien
Avgiften för 2021 är 200 SEK, vilket ger reportagemagasin, årsbok och två mindre nummer. Swish **123 211 2068** eller **plusgiro 795 496-9** – mejla din postadress till info@sydasien.se.

Besök Sydasien.se
Regelbundna besök hos nättidskriften ger goda möjligheter till fördjupning. Flera nya artiklar publiceras varje vecka och vårt arkiv ligger öppet för alla. Varmt välkommen till Sydasien!

Mumbai, Maharashtra, 16 januari 2021. Vårdpersonal köar för att få ta sitt coronavaccin. Sjuksköterskor och läkare prioriteras i den indiska vaccinationsplanen och 50 000 över hela Indien vaccinerades första dagen. Därefter står äldre och riskgrupper på tur. Vaccinering görs på 3 000 platser och involverar totalt 670 000 människor i olika roller. Alla över 14 år erbjuds vaccin i landet med cirka 1,38 miljarder människor. I augusti ska cirka 300 miljoner ha vaccinerats med två doser, enligt hälsoministeriet. Foto: **Dr. Mahendra N Parikh /Shutterstock**